Fundusze Europejskie Pomoc Techniczna | Rzeczpospolita Polska | Unia Europejska Fundusz Spójności

Partycypacja społeczna w mieście i gminie Nakło nad Notecią

Stan istniejący i diagnoza potrzeb mieszkańców

Nakło nad Notecią, 2019

dr Marta Jaskulska

dr Magdalena Szczepańska

Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

Spis treści

Wykaz skrótów ……. 3
Uwagi wstępne …….. 4
Rozdział 1. Metodologia badania (Marta Jaskulska, Magdalena Szczepańska) ……. 6
1.1. Cel opracowania …… 6
1.2. Techniki badawcze …… 7
1.3. Realizacja badania ……. 7
Rozdział 2. Partycypacja społeczna w Polsce (Marta Jaskulska) ……..…… 9
2.1. Podstawy prawne ……..…….. 9
2.2. Aktywność obywateli i obywatelek ……... 13
2.3. Przegląd wybranych badań społecznych ……... 18
Rozdział 3. Partycypacja społeczna w Nakle nad Notecią – stan istniejący (Marta Jaskulska) ……. 21
3.1. Konsultacje społeczne prowadzone w mieście i gminie …… 21
3.2. Stosowane narzędzia i techniki ……. 21
3.3. Kampania informacyjna …… 21
3.4. Zaangażowanie mieszkańców i mieszkanek ……. 21
3.5. Ocena prowadzonych konsultacji społecznych ……. 33
Rozdział 4. Partycypacja społeczna w Nakle nad Notecią – diagnoza potrzeb (Marta Jaskulska, Magdalena Szczepańska) ……..... 35
4.1. Zakres działań partycypacyjnych …….. 35
4.2. Preferowane narzędzia i techniki …….. 37
4.3. Kampania informacyjna ……. 40
4.4 Organizacja procesów partycypacyjnych ……... 42
Rozdział 5. Aplikacja internetowa (Marta Jaskulska, Magdalena Szczepańska) ……. 43
Rozdział 6. Lokalizacja stacji roweru gminnego (Marta Jaskulska, Magdalena Szczepańska) ……. 49
Rozdział 7. Lokalizacja stacji ładowania samochodów elektrycznych (Marta Jaskulska, Magdalena Szczepańska) ……... 51
Podsumowanie (Marta Jaskulska) …… 53
Rekomendacje (Marta Jaskulska) ……. 57
Aneks 1. Kwestionariusz ankiety …….. 61
Aneks 2. Scenariusz badania fokusowego …… 71
Aneks 3. Spis tablic i rycin ……... 77
Aneks 4. Bibliografia …… 78
Aneks 5. Mapy z lokalizacją stacji roweru gminnego i ładowania samochodów elektrycznych ……... 79
Aneks 6. Zbiorcze zestawienie wniosków według grup interesariuszy …… 88
Aneks 7. Ikonografika – najważniejsze wyniki i wnioski ……

Wykaz skrótów

BIP – Biuletyn Informacji Publicznej

BNI – organizacja zrzeszająca przedsiębiorców, ang. Business Network International lub Institute

DPS – Dom Pomocy Społecznej

FB – portal Facebook

FGI - badania fokusowe, zogniskowany wywiad grupowy

HSC – Human Smart City

LGD – Lokalne Grupa Działania

LZS – Ludowy Zespół Sportowy

NGO – organizacje pozarządowe, organizacje społeczne, ang. non-government organization

OSP – Ochotnicza Straż Pożarna

RMiG – Rada Miasta i Gminy

UMiG – Urząd Miasta i Gminy

UTW – Uniwersytet Trzeciego Wieku

Uwagi wstępne

Gmina Nakło nad Notecią realizuje projekt *HUMAN SMART CITIES. Inteligentne miasta współtworzone przez mieszkańców* (dalej HSC).

Pilotażowy projekt ogłoszony został w 2017 roku przez Ministerstwo Rozwoju. Projekt finansowany jest ze środków Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna. Celem projektu, wskazanym w regulaminie, jest *kreowanie, przy użyciu inteligentnych rozwiązań, miasta jako przestrzeni przyjaznej do życia, za którą współodpowiedzialność ponoszą także mieszkańcy, którzy jednocześnie biorą aktywny udział w zarządzaniu i współdecydowaniu o niej*. Natomiast przedmiotem konkursu jest wsparcie jednostek samorządu terytorialnego przy opracowywaniu i wprowadzaniu w życie inteligentnych i innowacyjnych rozwiązań. Ma to przyczynić się do tworzenia szans rozwoju społeczno-gospodarczego. Kluczowym elementem jest pobudzanie przedsiębiorczości oraz budowanie podstaw dla aktywnego włączania obywateli w kreowanie zmian w miastach.

Wytyczne konkursowe, odnosząc się do diagnozy i priorytetów *Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju*, wskazywały na potrzebę szczególnej interwencji dla miast średnich, takich jak Nakło nad Notecią, które tracą funkcje społeczno–gospodarcze. Realizacja projektów ma pozwolić na budowanie w tych miastach inteligentnych rozwiązań służących tworzeniu przestrzeni przyjaznych warunkujących wysoką jakość życia i warunków pracy.

Miasta uczestniczące w projekcie wyłonione zostały w drodze dwuetapowego konkursu. W pierwszym etapie miasta zgłaszały fiszki projektowe, które były ocenianie przez ekspertów. Następnie przedstawiciele samorządów zapraszani byli na warsztaty i indywidualne konsultacje. Drugim etap to złożenie ostatecznych projektów, uzupełnionych w oparciu o wiedzę ze szkoleń i konsultacji. Warunkiem udziału w konkursie było także zabezpieczenie wkładu własnego w wysokości 10% wnioskowanej kwoty.

Do konkursu stanęło 108 miast, dofinansowanie uzyskało 25 miast, które przygotowały najwyżej ocenione wnioski. Dofinansowanie przyznane zostało dla trzech typów miast: dużych (2 miasta), średnich (15 miast) i małych (8 miast). W kategorii miast średnich, oprócz Nakład nad Notecią, dofinansowanie uzyskały: Krosno, Mińsk Mazowiecki, Tomaszów Mazowiecki, Kołobrzeg, Kłodzko, Ełk, Zamość, Nowa Ruda, Ostróda, Rawicz, Pleszew, Sierpc, Zduńska Wola, Siemianowice Śląskie.

Obszarem wiodącym projektu realizowanego przez Gminę Nakło nad Notecią są *Inteligentne rozwiązania w zakresie zrównoważonej mobilności w obszarze funkcjonalnym miasta obejmujące m.in. elektromobilność ze szczególnym uwzględnieniem publicznego bezemisyjnego zbiorowego systemu miejskiego, systemy zarządzania i monitorowania ruchu pieszego i kołowego oraz informacji parkingowe*j. Główny temat uzupełniony jest o trzy tematy uzupełniające:

1. *Innowacyjne rozwiązania na rzecz wsparcia partycypacji społecznej jako element niezbędny dla inteligentnego miasta współtworzonego przez mieszkańców (3.0 Human Smart City*),
2. *Internet rzeczy (IoT – Internet of Things) jako narzędzie lepszego zarządzania miastem, w szczególności monitorowania jakości powietrza, natężenia ruchu pieszego i kołowego, gospodarki odpadami, sieci przesyłowych, etc.*,
3. *Ekotechnologie i ekorozwiązania – min. gospodarka cyrkularna, innowacyjne rozwiązania ekologiczne, ekomiasto – zintegrowane zarządzanie bioklimatyczne, przeciwdziałanie zanieczyszczeniu powietrza w miastach*.

Opracowanie jest elementem projektu dotyczącym diagnozy przyczyn niskiej aktywności społecznej i obywatelskiej w gminie oraz wskazanie rekomendacji dla podniesienia poziomu zaangażowania w życie społeczne Nakła nad Notecią.

W założeniach konkursu szczególny nacisk położony został na włączanie społeczności lokalnej (rozumianej jako mieszkańcy miasta, organizacje społeczne i gospodarcze, lokalny biznes, nauka itd.) w podejmowane działania. Wnioski z opracowania mogą przyczynić się do wzmocnienia pozycji interesariuszy społecznych w realizację projektu oraz innych projektów i polityk publicznych realizowanych przez gminę.

W opracowaniu *kursywą* oznaczono wypowiedzi uczestników badania.

Rozdział 1. Metodologia badania

1.1. Cel opracowania

Wytyczne konkursowe wskazują kluczową rolę aktywności obywatelskiej w realizacji nie tylko projektu, ale także długofalowego rozwoju miast, podnoszenia jakości życia, budowania potencjału gospodarczego. Mieszkańcy (docelowo) mają aktywnie współtworzyć i współdecydować o swoich miastach. Rola samorządów to z jednej strony umożliwienie innowacyjnej działalności mieszkańców. Z drugiej strony zapewnienie dostępu do nowoczesnych technologii. Samorząd gminny powinien tak zaplanować działania projektowe, aby zapewnić aktywny udział społeczności lokalnej oraz innych interesariuszy w tworzeniu inteligentnych rozwiązań w mieście. Działania, o których mowa to m.in.: edukowanie, informowanie mieszkańców i innych interesariuszy o planowanych i prowadzonych działaniach projektowych, aktywizujące metody partycypacji, działania animacyjne angażujące społeczność lokalną na wszystkich etapach realizacji projektu.

Realizacja założeń projektu powinna być poprzedzona diagnozą stopnia aktywności obywatelskiej i potrzeb mieszkańców w tym zakresie. W związku z powyższym, celem niniejszego opracowanie jest:

1) diagnoza możliwości udziału mieszkańców w życiu społecznym i obywatelskim miasta i gminy Nakło nad Notecią,
2) diagnoza przyczyn niskiej aktywności społecznej,
3) poznanie preferowanych metod i technik partycypacji i konsultacji społecznych,
4) poznanie preferowanych metod prowadzenia kampanii informacyjnych,
5) poznanie tematów i problemów, które są ważne dla mieszkańców,
6) diagnoza poparcia dla wprowadzenia w mieście budżetu obywatelskiego,
7) poznanie preferowanych funkcjonalności aplikacji mobilnej (będącej jednym z działań realizowanych w projekcie),
8) poznanie preferowanych lokalizacji stacji gminnego roweru publicznego (jedno z działań projektowych),
9) poznanie preferowanych lokalizacji stacji ładowania samochodów elektrycznych (jedno z działań projektowych).

1.2. Techniki badawcze

Diagnoza przeprowadzona została z wykorzystaniem trzech metod badawczych: analizy danych zastanych, internetowego badania ankietowego oraz zogniskowanych badań grupowych (fokusy).

Analiza danych zastanych (desk research) to metoda badawcza, która polega na analizie dostępnych źródeł danych, obejmującej w szczególności ich kompilację, wzajemną weryfikację i przetwarzanie. W analizie danych zastanych wykorzystano krajowe i lokalne akty prawa, dane statystyczne oraz dokumenty programowe i raporty z konsultacji społecznych przeprowadzonych w Nakle nad Notecią. Źródłami danych były: Główny Urząd Statystyczny, Państwowa Komisja Wyborcza, Urząd Miasta i Gminy Nakło nad Notecią.

Badania ankietowe internetowe (CAWI) to jedna z ilościowych technik badawczych stosowana w badaniach socjologicznych. Kwestionariusz ankiety umieszczany jest na platformie internetowej umożliwiającej bezpośredni dostęp z urządzeń mających dostęp do Internetu. Zainteresowane osoby samodzielnie wypełniają ankietę. Kwestionariusz ankiety zastosowanej w badaniu w Nakle nad Notecią stanowi *Aneks 1* do raportu.

Badania fokusowe (zogniskowany wywiad grupowy, FGI) to jakościowa technika badań socjologicznych. Fokus jest rodzajem moderowanej dyskusji, w której uczestniczy przeciętnie od 7 do 12 osób. Osoby badane spotykają się w jednym miejscu, aby wspólnie porozmawiać na tematy, które przedstawia moderator. Wyniki badania opracowywane są na podstawie transkrypcji (zapisu) dyskusji. Scenariusz wywiadu to *Aneks 2*.

1.3. Realizacja badania

Badanie ankietowe realizowane było od 1 września do 30 października 2019 roku. Ankieta dostępna była na stronie internetowej Urzędu Miasta i Gminy Nakło nad Notecią (UMiG). W badaniach ankietowych wzięło udział 46 osób. 50% stanowiły kobiety, 40% mężczyźni, 10% nie udzieliło odpowiedzi na pytanie o płeć. Średnia wieku respondentów to 43 lata. Zdecydowana większość, blisko 60% to osoby z wyższym wykształceniem. 67% to osoby pracujące, 17% emeryci i renciści. W badaniu brali udział zarówno mieszkańcy miasta (39%), sołectw (32%). 19% stanowiły osoby spoza miasta i gminy, 8% nie wskazało miejsca zamieszkania.

Badania fokusowe realizowane były w okresie od 8 do 28 października 2019 roku. Sesje fokusowe prowadzone były w salach UMiG, Nakielskiego Ośrodka Kultury, Ochotniczej Straży Pożarnej (OSP) oraz szkołach i na Przystani Powiat Nakielski. Spotkania

trwały od 45 do 180 minut. Badania skierowane były do 9 zróżnicowanych grup interesariuszy, tj.:

1) Radni Miasta i Gminy Nakło nad Notecią (8 osób),
2) przedsiębiorcy,
3) organizacje pozarządowe (1 osoba)
4) młodzież szkolna (3 grupy, Zespół Szkół im. S. Staszica w Nakle nad Notecią, Zespół Szkół Żeglugi Śródlądowej im. Kmdr. Bolesława Romanowskiego, I Liceum Ogólnokształcące Im. Bolesława Krzywoustego w Nakle nad Notecią),
5) pracownicy samorządowi (14 osób),
6) koła gospodyń wiejskich (7 osób),
7) seniorzy (2 osoby),
8) mieszkańcy,
9) sołtysi i przedstawiciele samorządów mieszkańców.

Badania poprzedzone były kampanią informacyjną, prowadzoną m.in. na stronie internetowej UMiG, profilu na FB, lokalnym radiu oraz przez indywidualne zaproszenia. Informację o realizowanym projekcie i badaniach społecznych prezentowano także w ramach Muzycznego Festynu Rodzinnego w Minikowie (22 września 2019 roku).

Na potrzeby badań przygotowano ulotkę.

Ryc. 1. Ulotka promocyjna

Źródło: Urząd Miasta i Gminy Nakło nad Notecią.

Rozdział 2. Partycypacja społeczna w Polsce

Partycypacja społeczna to szerokie pojęcie obejmujące udział mieszkańców w różnych aspektach życia społecznego miasta czy państwa. Obejmuje zarówno udział w procesach decyzyjnych, jak i różnego rodzaju aktywnościach na rzecz wspólnoty czy innych mieszkańców. Wymiennie stasowane bywają pojęcia partycypacja obywatelska czy partycypacja publiczna – pojęcia te odnoszą się do węższego obszaru aktywności, czyli udziału w zarządzaniu czy współdecydowania o losach gminy lub kraju.

Jednym z narzędzi partycypacji są konsultacje społeczne (publiczne), które mogą być opisane jako zorganizowany sposób uzyskiwania przez organy administracji publicznej opinii oraz stanowisk od podmiotów, których pośrednio lub bezpośrednio dotkną skutki proponowanych przez administrację działań. W procedurze planistycznej oraz postępowaniach środowiskowych proces konsultacji społecznych nazywany jest *udziałem społeczeństwa*.

W rozdziale przedstawione zostaną podstawy prawne udziału mieszkańców w konsultacjach społecznych oraz innych procesach decyzyjnych. Przeanalizowane zostaną również wybrane badania społeczne dotyczące stanu i poziomu aktywności społecznej i obywatelskiej w Polsce.

2.1. Podstawy prawne

Podstawą wszelkich działań dotyczących współdecydowania o losach gminy czy państwa jest Konstytucja RP (Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.), która w art. 4 stanowi, że *1. Władza zwierzchnia w Rzeczypospolitej Polskiej należy do Narodu. 2. Naród sprawuje władzę przez swoich przedstawicieli lub bezpośrednio*. Kolejność zapisów wskazuje, że ważniejsza jest władza sprawowana przez przedstawicieli wybieranych w wyborach. Jednak nie mają oni monopolu na podejmowanie decyzji. Także mieszkańcy mają prawo do bezpośredniego sprawowania władzy. Takim bezpośrednim sprawowaniem władz może być referendum, ale także udział w konsultacjach czy działaniach partycypacyjnych.

Obowiązek i zakres prowadzenia konsultacji społecznych został sprecyzowany w szeregu ustaw. Na poziomie gminy konsultacje społeczne wymagane są następującymi ustawami:

Tab. 1. Możliwości partycypacji w miastach w wybranych ustawach

lp.	Ustawa	przedmiot, zasady	grupa docelowa
1.	Ustawa z 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2013 r., Nr 0, poz. 594, z późń. zm.)	Obowiązkowe: zmiana granic gminy, organizacja i zakres działania jednostek pomocniczych, budżet obywatelski w miastach na prawach powiatu. Fakultatywne w każdej ważnej dla gminy kwestii, młodzieżowa rada miasta, rada seniorów, Zasady prowadzenia na podstawie uchwały rady gminy.	wszyscy mieszkańcy, kryterium miejsca zamieszkania
2.	Ustawa z dnia 9 października 2015 r, o rewitalizacji (Dz.U. z 2015 r., poz. 1777, z późń. zm.)	Fakultatywnie: gminny program rewitalizacji, komitet rewitalizacji, miejscowy plan rewitalizacji	mieszkańcy, przedsiębiorcy, właściciele, organizacje pozarządowe
3.	Ustawa z 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. z 2003 r., Nr 80, poz. 717, z późń. zm.)	Obowiązkowe: informowanie i konsultowanie – włączanie mieszkańców i organizacji społecznych w tworzenie dokumentów dotyczących zagospodarowania przestrzennego	wszyscy zainteresowani
4.	Ustawa z 15 września 2000 r. o referendum lokalnym (Dz.U. z 2000 r., Nr 88, poz. 985, z późń. zm.)	Fakultatywne: referendum opiniodawcze	wszyscy mieszkańcy, kryterium praw wyborczych
5.	Ustawa z 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. z 2003r., Nr 96, poz. 873, z późń. zm.)	Obowiązkowe: projekty aktów prawa miejscowego związanych z działalnością organizacji pozarządowych, rocznych i wieloletnich programów współpracy Fakultatywne: inicjatywa lokalna, rada działalności pożytku publicznego	organizacje pozarządowe
6.	Ustawa z 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2001 r., Nr 62, poz. 627, z późń. zm.)	Obowiązkowe: informowanie i konsultowanie – włączanie mieszkańców i organizacji społecznych w tworzenie polityk publicznych dotyczących ochrony środowiska	wszyscy mieszkańcy, organizacje ekologiczne
7.	Ustawa z 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. z 2008 r., Nr 199, poz. 1227, z późń. zm.)	Obowiązkowe: informowanie i konsultowanie – włączanie mieszkańców i organizacji społecznych w tworzenie polityk publicznych dotyczących ochrony środowiska	wszyscy mieszkańcy, organizacje ekologiczne
8.	Ustawa z 25 czerwca 2010 r. o sporcie (Dz.U. z 2010 r., Nr 127, poz. 857, z późń. zm.)	Fakultatywne – rady sportu	organizacje pozarządowe zajmujące się sportem i kulturą fizyczną
9.	Ustawa z 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz.U. z 1991 r., Nr 95, poz. 425, z późń. zm.)	Fakultatywne – rady oświatowe	wszyscy mieszkańcy

Źródło: opracowanie własne na podstawie ustaw.

Z perspektywy miasta (gminy) kluczowym wydaje się punkt 1 artykułu 5a *Ustawy z 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym* (Dz.U. z 2013 r., Nr 0, poz. 594, z późń. zm.), który daje władzom gminy możliwość prowadzenia konsultacji społecznych w każdej ważnej dla wspólnoty samorządowej sprawie. Otwiera to szeroki wachlarz możliwości debatowania z mieszkańcami i uczynienia z konsultacji stałego mechanizmu współdecydowania i współzarządzania gminą. Ustawa ta nakłada na radę gminy obowiązek uchwalenia regulaminu prowadzenia konsultacji społecznych z mieszkańcami, nie wskazuje jednak katalogu narzędzi i technik konsultacyjnych. Tak więc, to od decyzji władz lokalnych zależy czy konsultacje będę miały jedynie charakter konsultacji pisemnych, czy w konsultacjach wykorzystywane będą nowoczesne narzędzia informatyczne (np. aplikacje) lub metody deliberacyjne (np. panel obywatelski). Ustawa daje także najszersze możliwości udziału zróżnicowanym grupom mieszkańców, ponieważ jedynym kryterium dostępu do udziału jest miejsce zamieszkania (nie wiek czy prawa wyborcze).

Szerzej można omówić kilka ustawowych narzędzi partycypacyjnych, które wzmacniają rolę mieszkańców w procesach współdecydowania i zarządzania gminą (inicjatywa uchwałodawcza, inicjatywa lokalna, petycje, budżet obywatelski, dostęp do informacji publicznej).

Inicjatywa uchwałodawcza to technika partycypacyjna zapisana w *Ustawie z 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym* (art. 41a), która pozwala mieszkańcom (posiadającym czynne prawo wyborcze do rady gminy) na przedstawienie projektu uchwały. W gminie Nakło nad Notecią pod projektem musi podpisać się co najmniej 300 osób. Projekt powinien zostać poddany pod obrady rady gminy na najbliższej sesji po złożeniu projektu, jednak nie później niż po upływie 3 miesięcy od dnia złożenia projektu. Szczegółowe zasady wnoszenia inicjatywy uchwałodawczej, zasady dotyczące komitetów, promocji oraz wymogów formalnych powinny zostać określone w uchwale rady gminy.

Inicjatywa lokalna oraz budżet obywatelski (partycypacyjny) to techniki partycypacyjne pozwalające na szybką realizację inwestycji ważnych dla mieszkańców.

Budżet obywatelski to demokratyczny proces dyskusji i podejmowania przez mieszkańców bezpośredniej decyzji o wydatkowaniu części środków z budżetu gminy. Budżet obywatelski działa w Polsce od 2011 roku, pierwszym miastem, gdzie zastosowano ten mechanizm był Sopot. Według nowych przepisów (*Ustawa z 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym*) budżet obywatelski jest szczególną formą konsultacji społecznych, o wydatkach mieszkańcy mają decydować obowiązkowo poprzez bezpośrednie głosowania, a rada gminy nie może usuwać z budżetu gminy ani zmieniać w istotnym stopniu zadań

wybranych przez mieszkańców. W gminach będących miastami na prawach powiatu utworzenie budżetu obywatelskiego jest obowiązkowe, a jego wysokość nie może być niższa niż 0,5% wydatków gminy z poprzedniego roku.

Inicjatywa lokalna to forma współpracy jednostek samorządu terytorialnego z mieszkańcami, w celu wspólnego realizowania zadania publicznego na rzecz społeczności lokalnej. Podstawą jest *Ustawa z 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie* (Dz.U. z 2003r., Nr 96, poz. 873, z późń. zm.). Realizacja inicjatywy lokalnej polega na współpracy obu stron – mieszkańców i urzędu. Urząd nie przekazuje dotacji, lecz wspiera realizację inicjatywy przez pomoc organizacyjną lub rzeczową, np. zakup niezbędnych usług czy materiałów (zgodnie z Prawem zamówień publicznych). Mieszkańcy wnoszą swój udział w formie pracy społecznej, świadczeń pieniężnych lub rzeczowych. Mieszkańcy mogą wnioskować o inicjatywę lokalną samodzielnie lub za pośrednictwem organizacji pozarządowych.

Innym mechanizmem wpływania na procesy decyzyjne i uchwałodawcze są petycje. Podstawą jest art. 63 *Konstytucji RP* oraz *Ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o petycjach* (Dz. U. z 2014 r. poz. 1195, z późn. zm.). Przedmiotem petycji może być dowolna sprawa dotycząca działań i zadań administracji publicznej. Może w szczególności dotyczyć zmiany przepisów prawa, podjęcia rozstrzygnięcia lub innego działania w sprawie dotyczącej podmiotu wnoszącego petycję, życia zbiorowego lub wartości wymagających szczególnej ochrony w imię dobra wspólnego, mieszczących się w zakresie zadań i kompetencji adresata petycji. Petycja może być złożona w interesie publicznym, a także w interesie podmiotu wnoszącego petycję lub podmiotu trzeciego za jego zgodą.

Do katalogu narzędzi partycypacji społecznych zaliczyć warto także dostęp do informacji publicznej, gwarantowany *Ustawą z 6 września 2001 roku o dostępie do informacji publicznej* (Dz. U. 2001 Nr 112 poz. 1198 z późn. zm.). Informacja jest podstawą podejmowania każdej decyzji, zarówno władz lokalnych, jak i mieszkańców chcących uczestniczyć w procesach partycypacyjnych. Zgodnie z definicją ustawową mieszkańcy mogą wnioskować o udostępnienie każdej informacji o sprawach publicznych. W szczególności mogą być to informacje o: zamierzeniach działań władzy, projektowaniu aktów normatywnych, programach w zakresie realizacji zadań publicznych, sposobie ich realizacji, wykonywaniu i skutkach realizacji tych zadań, treści aktów administracyjnych i innych rozstrzygnięć. A także dokumentacja przebiegu i efektów kontroli oraz wystąpienia, stanowiska, wnioski i opinie podmiotów ją przeprowadzających, stanowiska w sprawach publicznych zajęte przez organy władzy publicznej, treść innych wystąpień i ocen

dokonywanych przez organy władzy publicznej, informacja o stanie państwa, samorządów i ich jednostek organizacyjnych.

2.2. Aktywność obywateli i obywatelek

W skali ogólnopolskiej (badania przeprowadzone w 2015 roku na zlecenie Pracowni Badań i Innowacji Społecznych Stoczniach) życie i polityka lokalna interesują niespełna jedną czwartą Polek i Polaków, częściej w dużych miastach niż miasteczkach i wsiach.

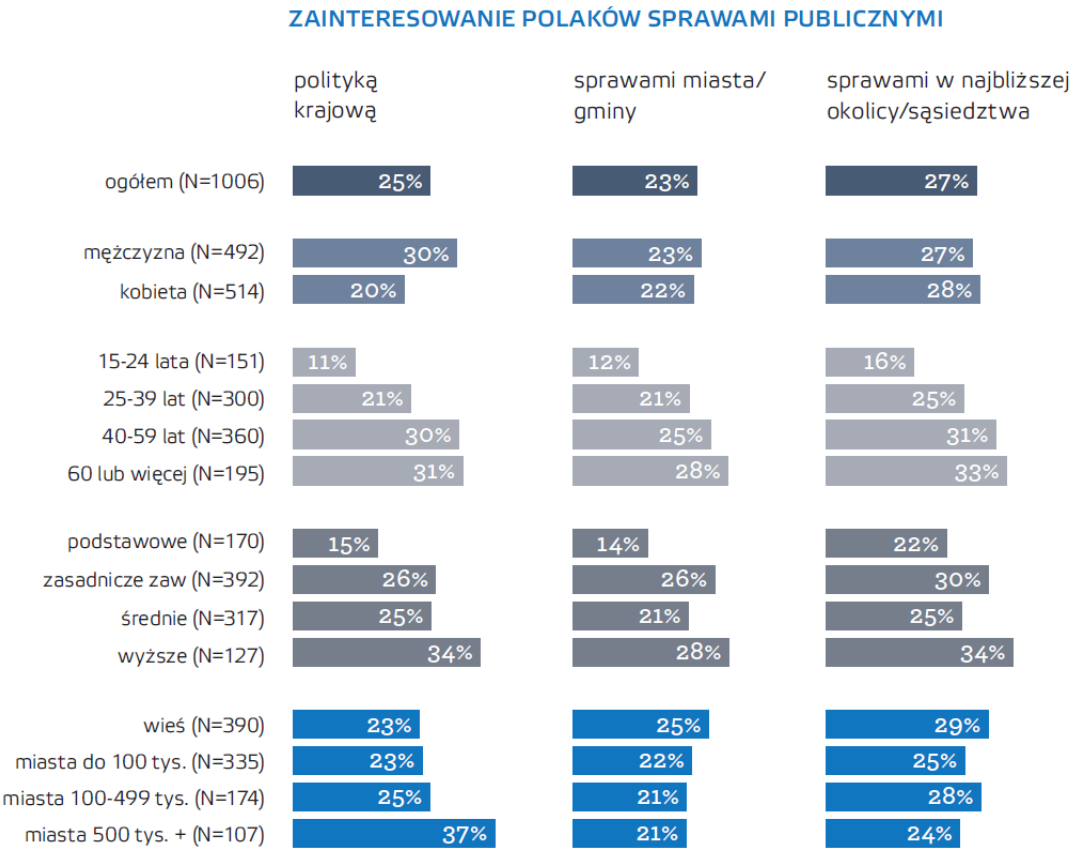

Ryc. 2. Jak określiłby(-aby) Pan/Pani swoje zainteresowanie: polityką krajową; sprawami miasta/gminy; sprawami w najbliższej okolicy/sąsiedztwie?
Źródło: *O partycypacji Podsumowanie badań i analiz dotyczących partycypacji obywatelskiej w Polsce*, Pracownia Badań i Innowacji Społecznych „Stocznia, Warszawa, 2016, s. 10.

Porównując opinię przedstawicieli władz lokalnych i samych mieszkańców widoczne są różnice w postrzeganiu roli jednych i drugich w życiu społeczności lokalnej. Przedstawiciele władz są przekonani, że mieszkańcy są zainteresowani ich działaniami i mają na nie wpływ. Sami mieszkańcy faktycznie interesują się (jednak w mniejszym stopniu) i mają zdecydowanie niższe poczucie sprawczości.

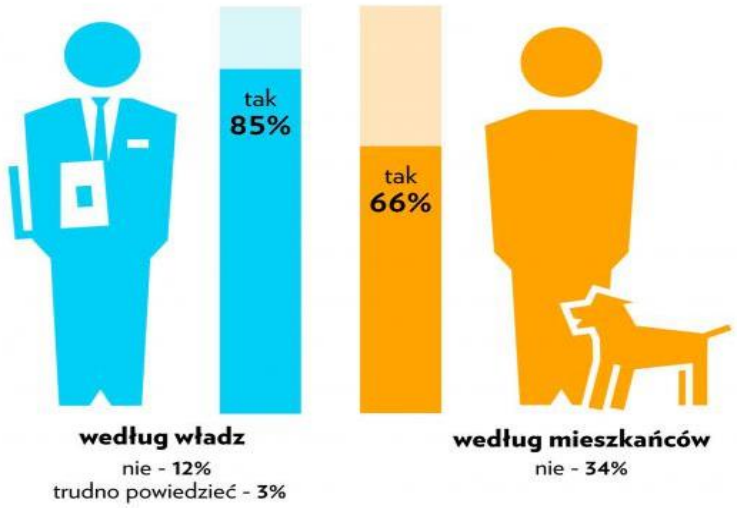

Ryc. 3. Czy mieszkańcy są zainteresowani działaniami władz?

Źródło: Decydujmy Razem, badania przeprowadzone na próbie 1000 mieszkańców na zlecenie Instytutu Spraw Publicznych.

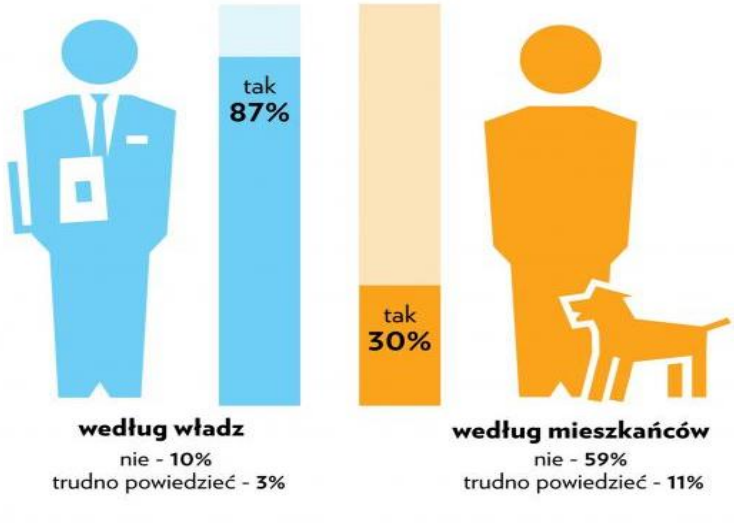

Ryc. 4. Czy mieszkańcy mają wpływ władz?

Źródło: Decydujmy Razem, badania przeprowadzone na próbie 1000 mieszkańców na zlecenie Instytutu Spraw Publicznych.

Faktycznie, w działania partycypacyjne włącza się około jednej trzeciej mieszkańców. Najczęściej jest to poszukiwanie informacji publicznej, udział w konsultacjach społecznych, udział w zespołach roboczych lub udział w zespołach samodzielnie wypracowujących rekomendacje dla polityk gminnych. W działaniach tych uczestniczą przeważnie mężczyźni w średnim wieku, z wyższym wykształceniem, mieszkający na wsi lub młode kobiety i seniorki, z wykształceniem poniżej średniego, mieszkające w dużych miastach.

Ryc. 5. Odsetek mieszkańców włączających się w proces podejmowania decyzji w gminie w ciągu ostatniego roku

Źródło: Decydujmy Razem, badania przeprowadzone na próbie 1000 mieszkańców na zlecenie Instytutu Spraw Publicznych.

Ryc.6. Formy włączania się w proces podejmowania decyzji w gminie w ciągu ostatniego roku

Źródło: Decydujmy Razem, badania przeprowadzone na próbie 1000 mieszkańców na zlecenie Instytutu Spraw Publicznych.

Ryc. 7. Charakterystyki typowych osób włączających się w proces podejmowania decyzji w gminie w ciągu ostatniego roku

Źródło: Decydujmy Razem, badania przeprowadzone na próbie 1000 mieszkańców na zlecenie Instytutu Spraw Publicznych.

Tak niski odsetek osób uczestniczących w gminnych procesach decyzyjnych wynikać może z braku wiedzy czy odpowiednich informacji. Jedynie 20% mieszkańców deklaruje, że posiada wiedzę / informacje o samorządowych procesach konsultacji społecznych.

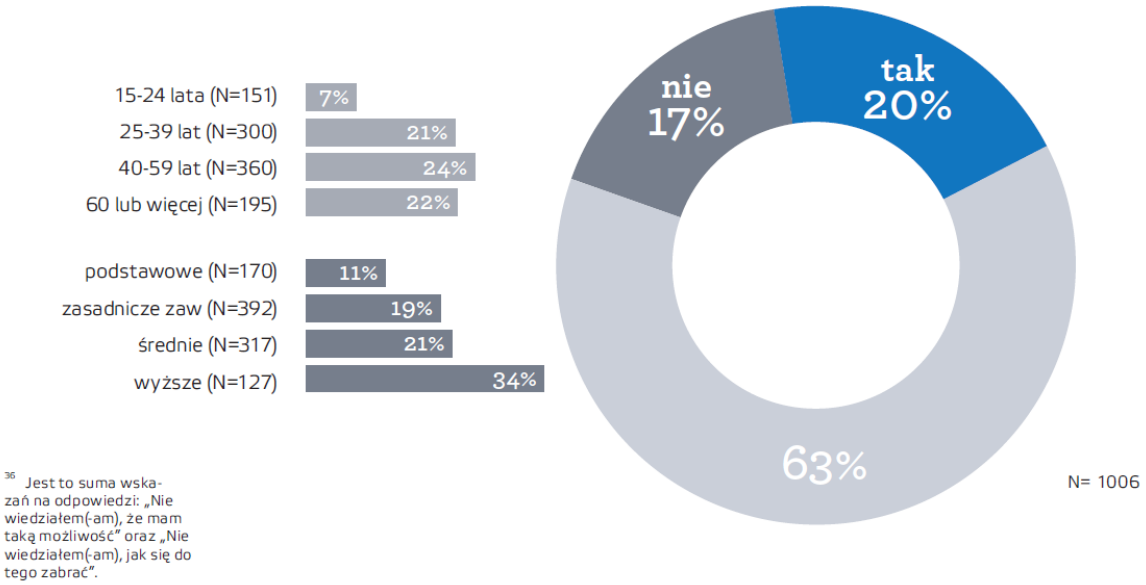

Ryc. 8. Czy kiedykolwiek słyszał(-a) Pan/Pani o tym, że urząd miasta/gminy organizował jakieś konsultacje społeczne (zabiegał o opinie mieszkańców w sprawach ważnych dla lokalnej społeczności)?
Źródło: *O partycypacji Podsumowanie badań i analiz dotyczących partycypacji obywatelskiej w Polsce*, Pracownia Badań i Innowacji Społecznych „Stocznia, Warszawa, 2016, s. 20.

Ważnym wydaje się fakt, że zarówno przedstawiciele władz, jak i mieszkańcy równie wysoko oceniają potrzebę prowadzenia konsultacji, nawet kosztem dodatkowego czasu i wydłużenia procesu decyzyjnego.

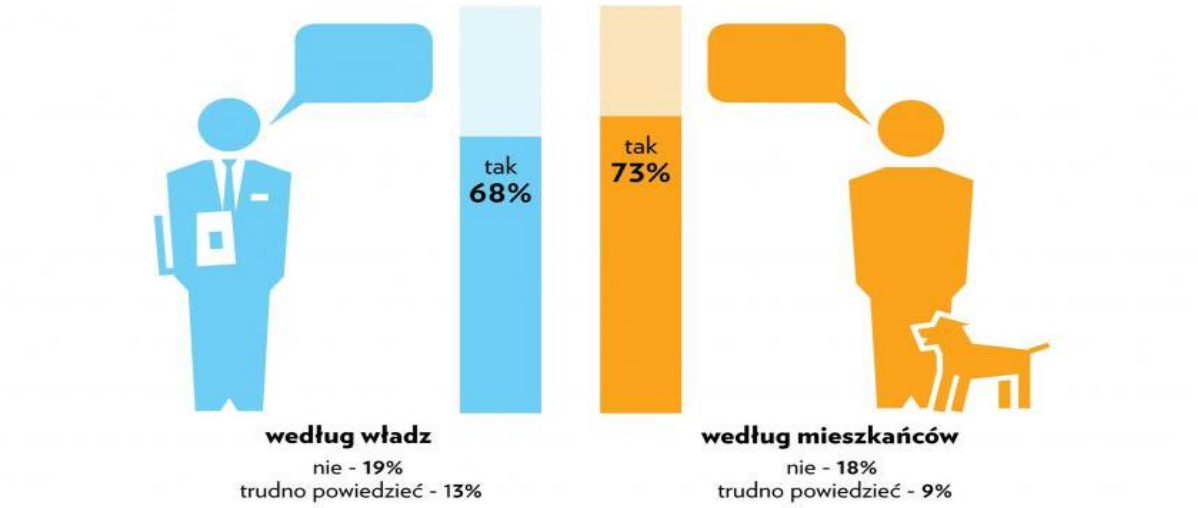

Ryc. 9. Potrzeba konsultacji społecznych, bez względu na niezbędny czas
Źródło: Decydujmy Razem, badania przeprowadzone na próbie 1000 mieszkańców na zlecenie Instytutu Spraw Publicznych.

Jednak niespełna połowa mieszkańców widzi możliwość współkształtowania swojej gminy. Odzwierciedla to także pogląd przedstawicieli władz, którzy nie obserwują dużego zainteresowania mieszkańców udziałem w procesach współdecydowania.

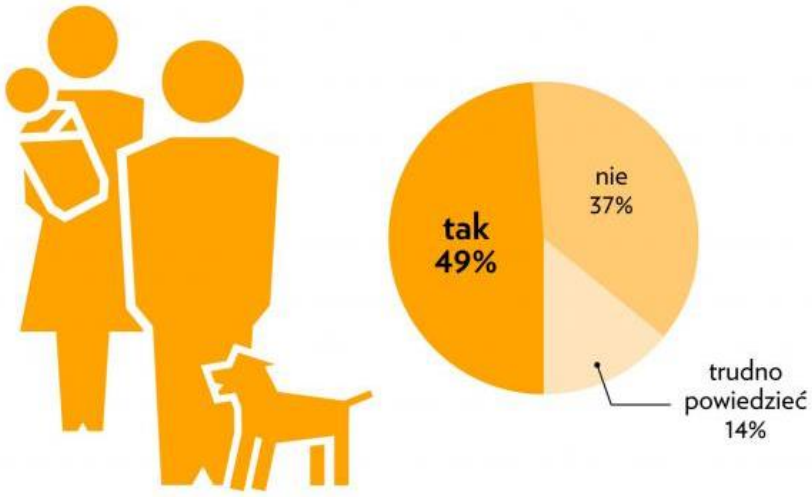

Ryc. 10. Czy (zdaniem mieszkańców), działając wspólnie jesteśmy w stanie przyczynić się do rozwiązania problemów gminy?

Źródło: Decydujmy Razem, badania przeprowadzone na próbie 1000 mieszkańców na zlecenie Instytutu Spraw Publicznych.

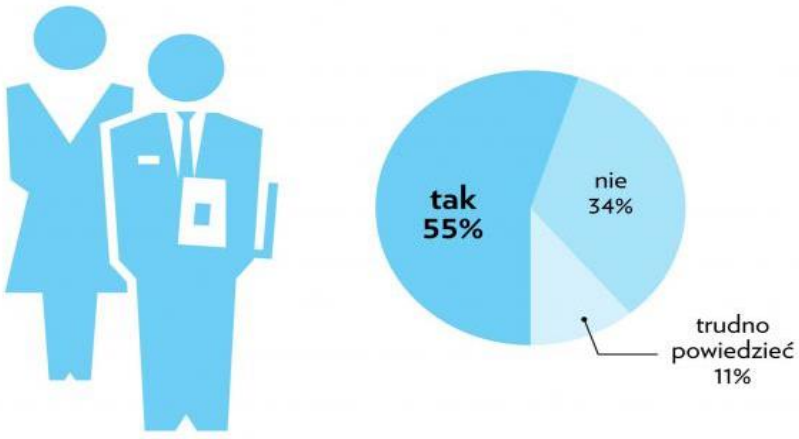

Ryc. 11. Czy (zdaniem władz), mieszkańcy chętnie włączają się w podejmowanie decyzji?

Źródło: Decydujmy Razem, badania przeprowadzone na próbie 1000 mieszkańców na zlecenie Instytutu Spraw Publicznych.

2.3. Przegląd wybranych badań społecznych

Jednym z najważniejszych czynników warunkujących aktywność społeczną jest kapitał społeczny, czyli chęć współpracy z innymi osobami, zaufanie do innych osób i podmiotów, gotowość działania na rzecz dobra wspólnego.

Badania społeczne wskazują na niski poziom kapitału społecznego Polaków, który widoczny jest w braku zaangażowania w sprawy społeczne i braku zaufania wobec innych. Partycypacja może być skuteczna jedynie, jeżeli opiera się na zaufaniu w sprawiedliwość i skuteczność władz publicznych oraz zaangażowaniu obywateli w procesy stanowienia prawa. Polacy sami opisują się jako społeczeństwo konfliktowe – w 2013 roku trzy czwarte osób (73%) wskazało na istnienie w Polsce konfliktów społecznych[1]. Jedynie co trzeci Polak angażuje się w pracę w organizacjach społecznych (40% w 2018 roku, 32% w 2012 roku, w 1998 roku było to 23%)[2]. Polacy zaufaniem darzą przede wszystkim członków własnej rodziny (por. ryc. 12).

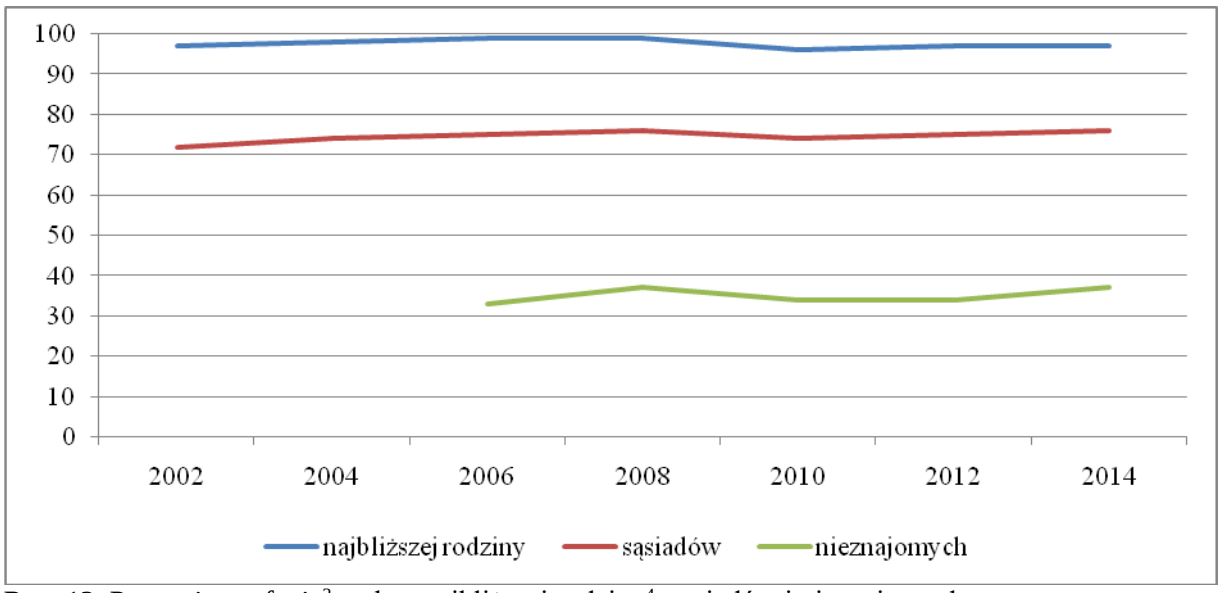

Ryc. 12. Poczucie zaufania[3] wobec najbliższej rodziny[4], sąsiadów i nieznajomych
Źródło: *Zaufanie w relacjach międzyludzkich*, CBOS, Warszawa 2014, s. 3, 6.

Najważniejszym wyzwaniem jest brak poczucia sprawczości. Jedynie 40% Polaków czuje, że ma wpływ na losy swojego kraju. Na losy gminy czy najbliższego otoczenia ma 50-60% obywateli.

[1] *Polskie konflikty A.D. 2013*, CBOS, Warszawa 2013 s. 1.
[2] *Aktywność społeczna w organizacjach obywatelskich*, CBOS, Warszawa 2018, s. 4.
[3] Suma odpowiedzi zdecydowanie mam zaufanie i raczej mam zaufanie.
[4] Najbliższa rodzina zdefiniowana jako: rodzice, dzieci, mąż/żona.

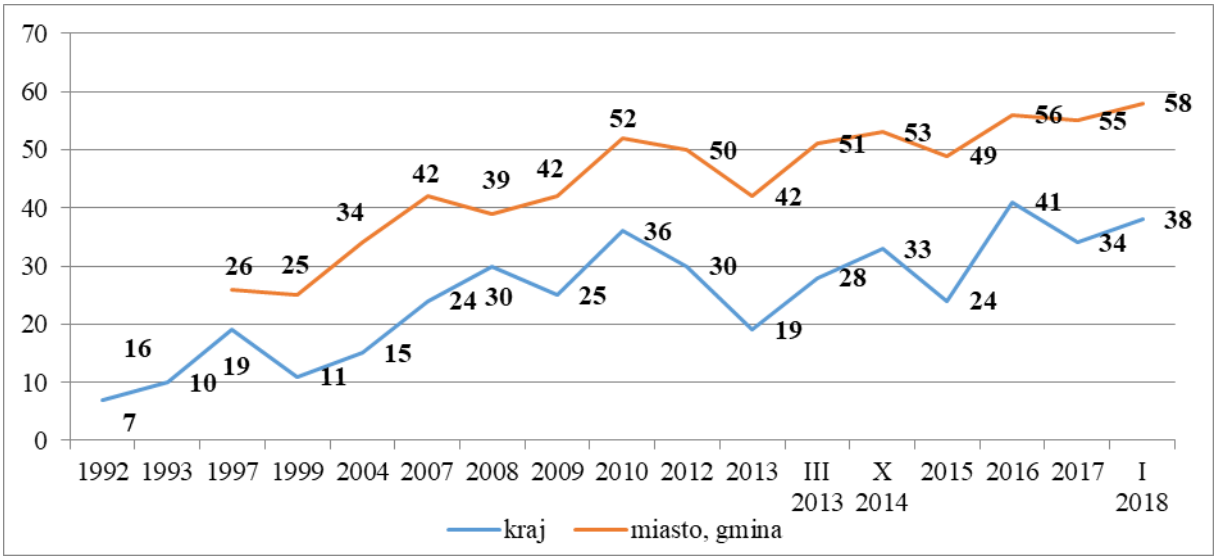

Ryc. 13. Poczucie wpływu na sprawy państwa oraz miasta, gminy w %
Źródło: *Poczucie wpływu na sprawy publiczne*, CBOS, Warszawa 2018, s. 2-3.

Polacy nie są zadowoleni z funkcjonowania ustroju demokratycznego. Przez prawie 20 lat badań prowadzonych przez CBOS odsetek osób, które twierdzą, że są zadowolone ze sposobu funkcjonowania demokracji w Polsce nigdy nie przekroczył 50% (por. ryc. 14).

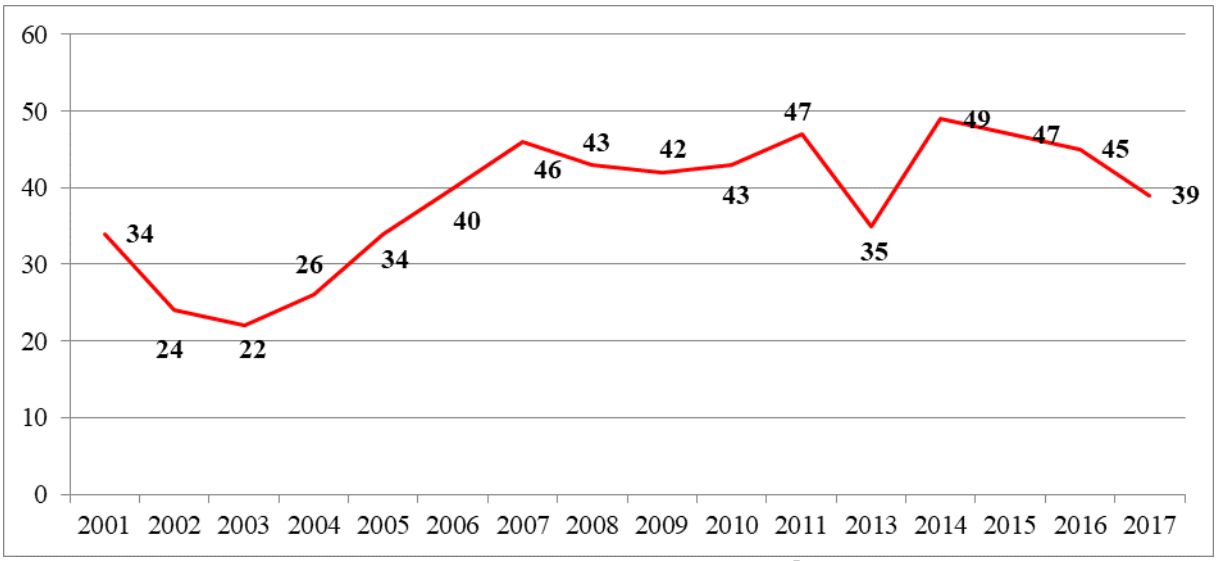

Ryc. 14. Zadowolenie z funkcjonowania demokracji w Polsce w %[5]
Źródło: *Polacy o demokracji*, CBOS, Warszawa 2017, s. 8.

Polacy nie są także zadowoleni z działania władz państwowych. W marcu 2017 roku dobrze pracę Sejmu RP oceniło 21% badanych, Senatu RP 24%, a Prezydenta RP 51%[6].

[5] W przypadku występowania kilku badań w jednym roku podano najwyższy odsetek osób zadowolonych z funkcjonowania demokracji w Polsce.
[6] *Oceny instytucji publicznych*, CBOS, Warszawa, 2017, s. 1-3.

Niski poziom zaangażowania może być także wynikiem strachu przed zmianą. Przykładowo, niechęć wobec zmian w zagospodarowaniu i funkcjonowaniu przestrzeni opisują angielskie akronimy: NIMBY (*Not In My Backyard*, nie na moim podwórku), LULU (*Locally Unwanted Land Use*, lokalnie nieakceptowalny sposób zagospodarowania przestrzeni), CAVE (*Citizens Against Virtually Everything,* obywatele przeciwko prawie wszystkiemu), BANANA (*Build Absolutely Nothing Anywhere Near Anything*, nie budować niczego nigdzie blisko czegokolwiek).

Wyniki badań ogólnopolskich wskazują na stosunkowo niski poziom partycypacji społecznej w całym kraju. Ten poziom można odnieść do klasycznej koncepcji drabiny partycypacji publicznej autorstwa Sherry R. Arnstein[7]. Drabina zakłada istnienie 8 poziomów partycypacji, w Polsce dominują pierwsze cztery stopnie:

1) manipulacja, czyli podejście niepartycypacyjne: władze edukują, doradzają, przekonują, bierna rola obywateli,
2) terapia: problemy i pomysły zgłaszane przez obywateli traktowane przez władze jako element zbędny, pomijane w procesie decyzyjnym,
3) informowanie: jednostronny przepływ informacji od władz do obywateli, brak możliwości wypowiedzenia się przez tych drugich,
4) konsultowanie: władze zbierają od obywateli pomysły i wnioski, jednak nie uwzględniają ich przy podejmowaniu decyzji,
5) łagodzenie: obywatele są włączani do ciał decyzyjnych, jednak nie mają siły forsowania własnych pomysłów,
6) partnerstwo: decyzje podejmowane w wyniku negocjacji między władzami i obywatelami,
7) władza delegowana: obywatele zdobywają decydującą rolę w procesie decyzyjnym, osłabienie pozycji negocjacyjnej władz,
8) kontrola obywatelska: włączenie różnych grup obywateli w proces decyzyjny, współtworzenie polityk i programów, żadna ze stron nie dominuje.

Drabina ta ma zastosowanie zarówno do oceny działań realizowanych w instytucjach edukacyjnych, jak i partycypacji przy tworzeniu polityk publicznych.

[7] S. R. Arnstein, *A Ladder Of Citizen Participation*, "Journal of the American Planning Association", 1969, nr 35:4, s. 216-224.

Rozdział 3. Partycypacja społeczna w Nakle nad Notecią – stan istniejący

3.1. Konsultacje społeczne prowadzone w mieście i gminie

W gminie prowadzone są przede wszystkim konsultacje społeczne wymagane ustawami, np. na potrzeby:

1) Programu Ochrony Środowiska dla Miasta i Gminy Nakło nad Notecią na lata 2017 – 2020 z perspektywą do roku 2025,
2) Planu Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Nakło nad Notecią,
3) Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego,
4) Programu współpracy Gminy Nakło nad Notecią na rok 2019 z organizacjami pozarządowymi,
5) Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta i Gminy Nakło nad Notecią na lata 2016 – 2023.

Wskazywane przez mieszkańców tematy konsultacji czy działań partycypacyjnych to: koncepcja zagospodarowania Rynku, tematy związane z projektem HSC: jakość powietrza, rowery, rośliny pochłaniające zanieczyszczenia, aplikacja mobilna.

3.2. Stosowane narzędzia i techniki

Najczęściej stosowanymi technikami są konsultacje pisemne, spotkania (dyskusje publiczne, spotkania sołeckie) i ankiety internetowe. Konsultacje społeczne prowadzone bywają także przy okazji wydarzeń organizowanych na terenie miasta i gminy.

3.3. Kampania informacyjna

W procesie informowania o procesach konsultacyjnych wykorzystywane są przede wszystkim techniki wskazane w odpowiednich ustawach (np. Biuletyn Informacji Publicznej BIP, tablice ogłoszeń). Dodatkowo, informacje umieszczane są na stronie internetowej UMiG, profilu FB, w radiu, lokalnej prasie. Stosowane są plakaty, ulotki, przekazywanie informacji przez sołtysów, zaproszenia indywidualne.

3.4. Zaangażowanie mieszkańców i mieszkanek

Mieszkańcy Miasta i Gminy Nakło nad Notecią uważają, że to dobre miejsce do życia. Odpowiedź *zdecydowanie tak* wybrało 30% respondentów, *raczej tak* 50%. W zdecydowanej

większości mieszkańcy podpisują się pod stwierdzeniem, że interesują się wyglądem swojej okolicy. Podobnie, silne jest poczucie współodpowiedzialności za miejsce zamieszkania (41% *zdecydowanie tak* i 55% *raczej tak*). Blisko 90% respondentów deklaruje, że interesuje się działaniami samorządu oraz lokalnymi wydarzeniami. Słabsze jest przekonanie, że ludzie tacy jak ja mają wpływ na sprawy swojego miasta, gminy (23% odpowiedzi *zdecydowanie tak* i 35% *raczej tak*). Stwierdzenie z którym najrzadziej zgadzają się respondenci to: *można ufać większości ludzi* (7% odpowiedzi *zdecydowanie tak* o 55% *raczej tak*).

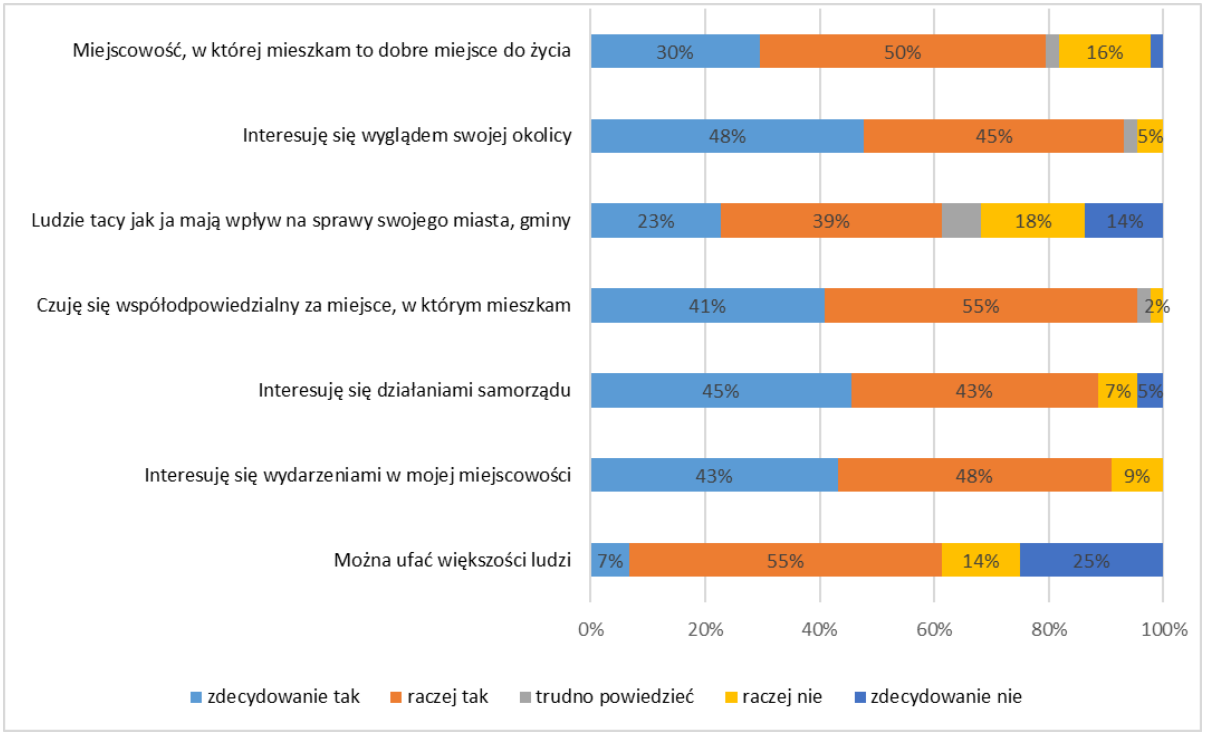

Ryc. 15. Opinie na temat życia społecznego.

Źródło: opracowania własne na podstawie badania ankietowego.

Najważniejsze problemy gminy, w ocenie przedstawicielek kół gospodyń wiejskich, to brak aktywności mieszkańców, zły stan infrastruktury drogowej, organizacja ruchu wokół Rynku oraz gospodarka śmieciami. Brakuje aktywności mieszkańców. Z jednej strony widoczna jest postawa roszczeniowa i nastawienie na korzystanie z gotowych rozwiązań. Z drugiej widać rosnące bariery biurokratyczne i organizacyjne, np. wymogi związane z bezpieczeństwem przy organizacji imprez w szkołach czy utrzymaniem placów zabaw. Oba czynniki przekładają się na wypalenie i zniechęcenie osób dotychczas aktywnych, animujących lokalną społeczność. Brakuje zajęć ruchowych dla seniorów. Kolejnym problemem jest brak ścieżek rowerowych (np. Nakło – Paterek – Janowo – Występ). Brakuje dobrze oświetlonych przejść dla pieszych (np. przy szpitalu). Poruszenie się po mieście

utrudniają samochody, np. dostawy blokujące ulice w okolicach Rynku. Członkinie kół gospodyń wiejskich opowiadały się za wyłączaniem Rynku z ruchu samochodowego zgodnie z wariantem nr 3 przedstawionym w trakcie konsultacji społecznych. Problemem jest także gospodarka odpadami – wszystkie worki z posegregowanymi odpadami zabierane są przez jeden samochód, sami mieszkańcy nie segregują śmieci, śmieci wciąż są wywożone do lasu: brakuje odpowiedniej kontroli.

Przedstawiciel organizacji pozarządowych wskazywał na brak bazy turystycznej. Problemem jest także z jednej strony brak zainteresowania miasta sprawami mieszkańców, z drugiej brak odpowiedniej motywacji mieszkańców do działania (być może skuteczne byłby kary za brak aktywności).

Z perspektywy młodzieży ważną sprawą w Nakle nad Notecią jest zanieczyszczenie powietrza. Uczniowie wszystkich szkół uczestniczących w badaniu są świadomi problemu. Uznają go za najważniejsze wyzwanie stojące przed Nakłem nad Notecią. Wśród młodzieży często pojawia się przeświadczenie, że istnieje niewielkie prawdopodobieństwo szybkiej poprawy sytuacji. Wskazują, że pewne obszary miasta są w gorszej sytuacji ze względu na ukształtowanie terenu. Są także świadomi, że problem nasila się w okresie grzewczym. Oczekują wsparcia ze strony administracji samorządowej dla osób wprowadzających ekologiczne rozwiązania.

Uczniowie wskazywali na potrzebę miejsca, w którym młodzież w ich wieku mogłaby spędzać czas wolny, które pełniłoby rolę kulturotwórczą. Wskazują na brak takich przestrzeni. Młodzi ludzie nie potrafią określić konkretnej formy czy lokalizacji takiego miejsca. Padały pojedyncze pomysły nowoczesnego kina czy galerii handlowej.

Kolejną potrzebą jest podniesienie jakości komunikacji publicznej w Nakle nad Notecią. Wielu uczniów wskazywało, że brakuje połączeń autobusowych w samym mieście, co znacząco utrudnia poruszanie się po mieście. Braki te są zdecydowanie większe w przypadku połączeń między miastem, a sołectwami i sąsiednimi gminami. W tym przypadku braki opisywane są jako *ogromne*.

Część uczniów mówiła o problemie przestępczości w Nakle nad Notecią oraz związanym z tym poczuciem braku bezpieczeństwa. Za obszar szczególnie niebezpieczny wskazywali okolice sklepu Tesco.

W kontekście wyzwań pojawiał się też temat nawierzchni dróg w mieście, złego stanu technicznego dworca PKP, korków ulicznych oraz *problemy pieszych i kierowców*.

Seniorzy podnosili problem estetyki przestrzeni publicznych, np. dwóch zaniedbanych domów na ulicy Dworcowej, która stanowi wizytówkę miasta, jest widoczna z przejeżdżających pociągów. W mieście jest dużo wandalizmu, np. zniszczona ławeczka Łokietka.

Uciążliwością dla seniorów są stosunki sąsiedzkie, a raczej ich brak. Osoby mieszkające obok siebie, nie znają się, nie ma odpowiedzialności za wspólną przestrzeń. Panuje bałagan, a zwracanie uwagi wiąże się z zagrożeniem napaścią słowną. Problemem jest brak szacunku, brak solidarności międzypokoleniowej i więzi z rodziną.

Przestrzeń w mieście nie sprzyja osobom starszym, brakuje ławek (np. na rynku, koło sklepu sieci Lidl, wzdłuż ulic, mogą być „przysiadajki"). Widoczny jest zły stan ulic, remonty nie są kończone. Krzywe chodniki utrudniają poruszanie się, w mieście jest za dużo samochodów, na polnych niewyremontowanych drogach wzniecają tumany kurzu.

Seniorzy nie czują się bezpiecznie w Nakle nad Notecią. Zagrożeniem jest także brak odpowiedniej opieki medycznej, pielęgniarki starzeją się albo emigrują. Dobrym miejscem jest Dom Pomocy Społecznej (DPS), jednak przez cenę jest niedostępny dla większości osób.

Brakuje odpowiedniego nagłaśniania wydarzeń, co jest warunkiem aktywizacji mieszkańców. Informacja powinna pojawiać się z odpowiednim wyprzedzeniem, a czas i miejsce powinny być odpowiednie, wygodne także dla seniorów (*krótko i zwięźle*).

W ocenie przedsiębiorców największą bolączką jest brak dużych, stabilnych pracodawców. Należy przyciągać duże firmy produkcyjne, które pobudzą gospodarkę i rynek pracy w mieście: *Jest jeszcze sporo ludzi w wieku produkcyjnym do zagospodarowania. Brakuje dobrego, dużego pracodawcy, poczynając od tych najprostszych stanowisk*. Takie stanowisko podzielali wszyscy badani. Rozwiązaniem może być np. park przemysłowy jako wsparcie dla obecnych przedsiębiorców, zachęta dla nowych inwestorów.

Dużym wyzwaniem jest zanieczyszczenie powietrza. Sytuacja określana jest przez większość rozmówców mianem *tragedii*. Wielu mieszkańców *pali czym popadnie, niektórzy z biedy, inni z braku świadomości*. Potrzebny jest program wspierania mieszkańców w procesie wymiany źródeł ciepła na ekologiczne. Wielu przedsiębiorców uważa, że duża liczba chorób nowotworowych w Nakle nad Notecią, to bezpośredni efekt zanieczyszczenia powietrza.

Kolejną wskazywaną kwestią jest jakość komunikacji publicznej, zbyt mała liczba połączeń w obrębie miasta, jeszcze mniejsza na terenach wiejskich: *Powinna być bezpłatna komunikacja ze wsi do miasta, to powinno być zadanie gminy*.

Przedsiębiorcy wskazywali na niedostateczną liczbę miejsc parkingowych w centrum. Wielu użytkowników miasta mieszka na terenach wiejskich, przyjeżdżają raz na kilka dni na zakupy itp., co uwidacznia problem braku miejsc parkingowych.

Do rozwiązania jest również problem samotności osób starszych: *Osoby starsze i młodzież są zupełnie zapomniane w tym mieście (..) Nie ma dla nich zajęć. Jeśli coś jest to do mnie nie docierają informacje*.

Postulowano także poprawę bezpieczeństwa pieszych (instalacja sygnalizacji świetlnej w obrębie przejść dla pieszych): *Mieszkańcy Nakła mają specyficzny zwyczaj wtargnięcia na jezdnię w okolicy oznakowanego przejścia. Są to sytuacje niebezpieczne*. Jeden z uczestników argumentował z kolei, że światła nasiliłyby korki uliczne, które obecnie są już uciążliwe.

Według przedstawicieli samorządów mieszkańców i sołtysów, najważniejszym wyzwaniem stojącym przed miastem jest przebudowa Rynku oraz związana z tym zmiana organizacji ruchu. Dużym problemem są samochody ciężarowe poruszające się po centrum (pomimo zakazów). Potrzebna jest także trzecia linia obwodnicy, która zmniejszyłaby natężenie ruchu w centrum. Dzięki niej kierowcy jadący ze Szczecina w kierunku Poznania ominęliby centrum. Ponadto, w Nakle nad Notecią jest zbyt mało ścieżek rowerowych. Szczególnie duże potrzeby wskazują sołtysi. Za najbardziej potrzebną uznano ścieżkę do Łochowic. Wymienione problemy uznano za przyczynę złej jakości powietrza w gminie.

Dla radnych wyzwaniem jest różnica między rozwojem części miejskiej i wiejskiej gminy. Problemem są dojazdy do placówek zdrowia. W skali całej gminy wyzwaniem jest starzenie się społeczności, spadek liczby mieszkańców i brak aktywności mieszkańców. Działa wciąż ta sama grupa osób. Przyczyną może być brak edukacji obywatelskiej i brak współpracy w szkołach. Sprawia to, że trudno jest poznać realne potrzeby i pomysły mieszkańców. Problemem jest także brak dbałości o dobro wspólne i partykularyzm, motorem wszystkich działań wydają się pieniądze. Brakuje rozmowy o sukcesach, mieszkańcy widzą tylko niedociągnięcia. Co wiąże się z dyskusją na temat dalszych inwestycji – czy gmina ma rozwijać się (i zwiększać poziom zadłużenia), czy pozostać w tym samym miejscu?

Pracownicy samorządowi wskazywali na problem pokoleniowy: w strukturze demograficznej zaczynają dominować seniorzy, młodzi są w Nakle nad Notecią tylko na chwilę, brakuje oferty dla młodzieży i ludzi w wieku 25-50. Wyzwaniem jest aktywizacja

społeczności. Wskazują także na problemy infrastrukturalne (brak oświetlenia, przestrzeni publicznych, zieleni, ławek, ścieżek rowerowych), niską skuteczność Straży Miejskiej oraz wandalizm i brak troski o dobro wspólne.

Organizacją lokalną, którą respondenci obdarzają największym, rekordowym zaufaniem jest OSP (57% *zdecydowanie ufam* i 37% *raczej ufam*). Bardzo dużym zaufaniem cieszy się również Burmistrz (35% *zdecydowanie ufam* i 46% *raczej ufam*). Dużym zaufaniem cieszy się UMiG, a także samorząd mieszkańców i rady sołeckie. Nieco niższym Rada Miasta i Gminy (RMiG). Respondenci deklarują także zaufanie wobec lokalnych organizacji pozarządowych, kół gospodyń wiejskich oraz samorządów szkolnych (ponad 60% odpowiedzi liczonych łącznie *zdecydowanie ufam* i *raczej ufam* w przypadku każdego z tych podmiotów). Połowa respondentów ufa radom parafialnym, jednak znaczący odsetek deklaruje brak zaufania.

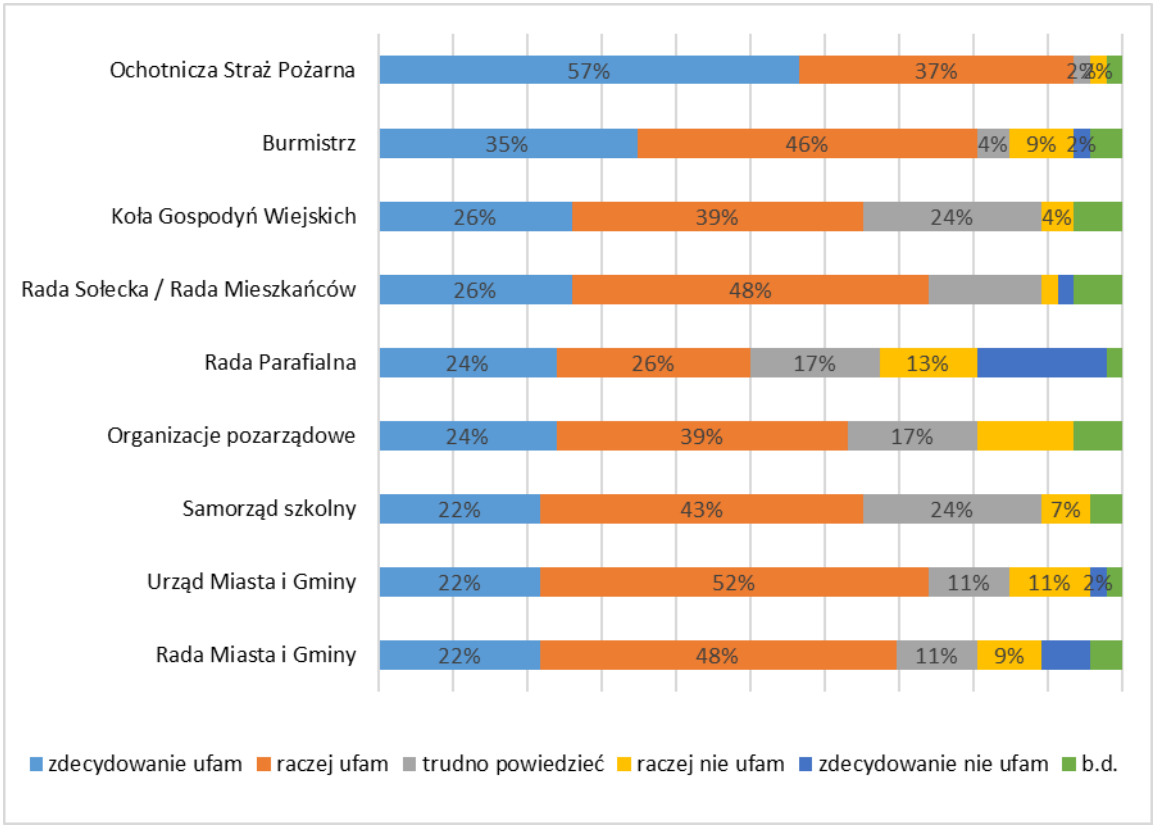

Ryc.16. Poziom zaufania do władz i organizacji lokalnych.
Źródło: opracowania własne na podstawie badania ankietowego.

Ocena pracy władz i organizacji lokalnych kształtuje się podobnie do poziomu zaufania. Zdecydowanie najwyżej oceniana jest praca OSP (52% odpowiedzi *zdecydowanie*

dobrze), następnie Burmistrza (43% odpowiedzi *zdecydowanie dobrze* i 39% *raczej dobrze*). Bardzo dobrze oceniana jest praca UMiG, RMiG oraz samorządu mieszkańców i rad sołeckich (ponad 70% zsumowanych odpowiedzi *zdecydowanie dobrze* i *raczej dobrze*). Mieszkańcy wysoko oceniają pracę kół gospodyń wiejskich, samorządu szkolnego oraz organizacji pozarządowych. Ambiwalencję widać w ocenach jakości pracy rad parafialnych, które z jednej strony otrzymały blisko 50% ocen pozytywnych (łącznie *zdecydowanie dobrze* i *raczej dobrze*), a z drugiej najwięcej odpowiedzi *zdecydowanie źle* oraz *trudno powiedzieć*.

Pomimo pozytywnych ocen, wskazywane są pewne mankamenty. Przedsiębiorców zniechęca nadmiar biurokracji podczas kontaktów z UMiG. Chcieliby załatwić daną sprawę w trakcie jednej wizyty w urzędzie. Narzekają, że z jedną sprawą muszą przychodzić kilka razy, często też w różne miejsca: poszczególne wydziały, biura, referaty czy zespołu zlokalizowane są w różnych budynkach. Jest to duża niedogodność.

Przedsiębiorcy szukają kontaktu z UMiG tylko, gdy mają konkretną potrzebę związaną z prowadzoną działalnością lub gdy zmuszają ich do tego wymogi formalne. Przychodzą lub dzwonią do urzędu w godzinach pracy. Nie mają kontaktów z radnymi czy przedstawicielami samorządu mieszkańców.

Jeden z przedsiębiorców, zgodnie z konwencją przyjętą w grupie BNI (Business Network International), próbował uzyskać zlecenie od UMiG. Jego firma prowadzi działalność związaną z elementem programu HSC. Ubolewał nad koniecznością zastosowania procedury przetargowej. Organizacja BNI opiera się na zasadzie współpracy lokalnych przedsiębiorców, korzystania wzajemnie ze swoich usług. UMiG jest postrzegany jako potencjalny partner do współpracy. Przedsiębiorcy w relacji z urzędem postrzegają się jak równy z równym.

Niektórzy z przedsiębiorców czują się słabo poinformowani o tym, co się dzieje w mieście, co robi UMiG: *Często dowiaduję się, że coś się działo już po fakcie*; *Strona internetowa miasta czy BIP to za mało, przecież nie każdy codziennie tam zagląda*. Braku komunikacji ze strony UMIG zaprzecza jedna z uczestniczek twierdząc, że wystarczy polubić stronę UMiG na FB, aby docierały wszystkie informacje. Jeden z uczestników podkreśla, że najlepszą formą informowania jest sms. W dyskusji pojawia się też troska o osoby starsze, które nie potrafią korzystać ze smartfona, do nich dociera radio i darmowa gazeta. Radio jest w Nakle nad Notecią ważnym medium.

Zarówno sołtysi, jak i przedstawiciele samorządów mieszkańców uważają, że są rozpoznawalni w swoich środowiskach. Kontakty z mieszkańcami odbywają się

przeważnie w przestrzeni publicznej. Są to przelotne rozmowy w drodze do pracy czy sklepu. W takich sytuacjach mieszkańcy podchodzą i przedstawiają swoje sprawy. Równie częste są kontakty telefoniczne. W niektórych społecznościach, szczególnie wiejskich, przyjęło się, że mieszkańcy odwiedzają sołtysa w jego domu, bez wcześniejszej zapowiedzi. Dyżury samorządu mieszkańców czy sołtysów nie są wykorzystywane, prawie nikt nie przychodzi. Mieszkańcy zazwyczaj zwracają się z codziennymi problemami, typu dziura w drodze po deszczu, rozrzucone śmieci, konflikty sąsiedzkie. Podobnie swoją sytuację opisują radni.

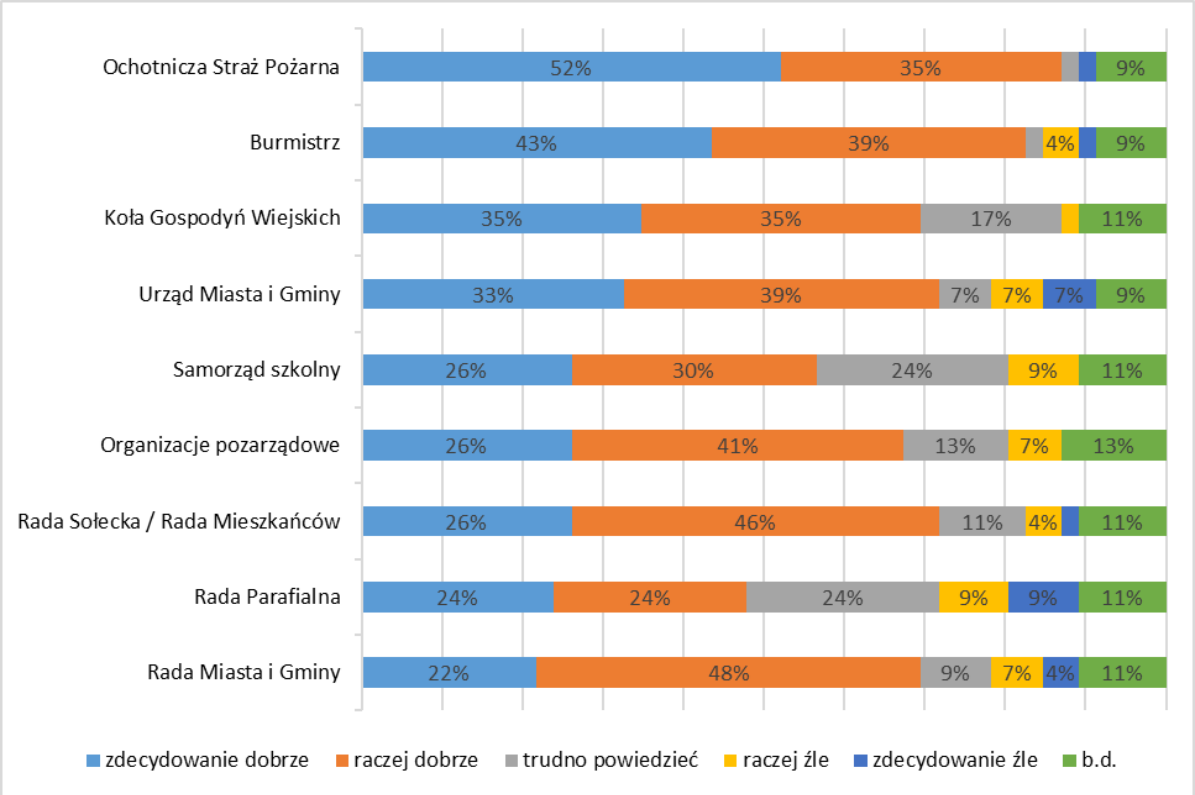

Ryc. 17. Ocena pracy władz i organizacji lokalnych.
Źródło: opracowania własne na podstawie badania ankietowego.

Na pytanie *Czy w ciągu ostatnich 5 lat angażowała się Pani / Pan w działania na rzecz swojego najbliższego sąsiedztwa, osiedla, sołectwa, gminy?* 54% respondentów odpowiedziało twierdząco, w tym blisko 40% mieszkańców miasta i podobna liczba mieszkańców sołectw. Była to: *praca na rzecz samorządu, praca społeczna w swoim kole, działalność w Radzie Sołeckiej i samorządzie szkolnym, udział w spotkaniach mieszkańców oraz w imprezach organizowanych na terenie mojej miejscowości,, działalność charytatywna, udział w różnych wydarzeniach, wybory samorządowe, sprzątanie najbliższej okolicy, udział w zebraniach wiejskich, udział w zebraniach mieszkańców, różne działania dla parafii, zbiórki pieniędzy.*

17% respondentów nie angażowało się w takie działania, a 24% nie pamięta takiego wydarzenia, w obu kategoriach udział mieszkańców miasta i gminy jest podobny.

Blisko dwie trzecie respondentów spotkało się wcześniej z terminem *konsultacje społeczne*. 43% respondentów uczestniczyło w konsultacjach w ciągu ostatnich 5 lat. 30% nie uczestniczyło, a 17% nie pamięta (rozkład uczestnictwa przedstawia się podobnie wśród mieszkańców miasta i sołectw). Były to konsultacje dotyczące zagospodarowania przestrzennego, koncepcji architektonicznej Rynku w Nakle nad Notecią (najczęściej wspominane przez respondentów), rozwoju gminy, infrastruktury, jakości powietrza, transportu publicznego, drogi S5. Były to konsultacje prowadzone w UMiG, na FB, na boisku, stadionie miejskim, w formie ankiety, ankiety internetowej oraz podczas zebrania wiejskiego. Uczestnicy konsultacji dowiedzieli się o nich z prasy, Internetu, UMiG, podczas zebrania wiejskiego, od sołtysa lub od znajomych.

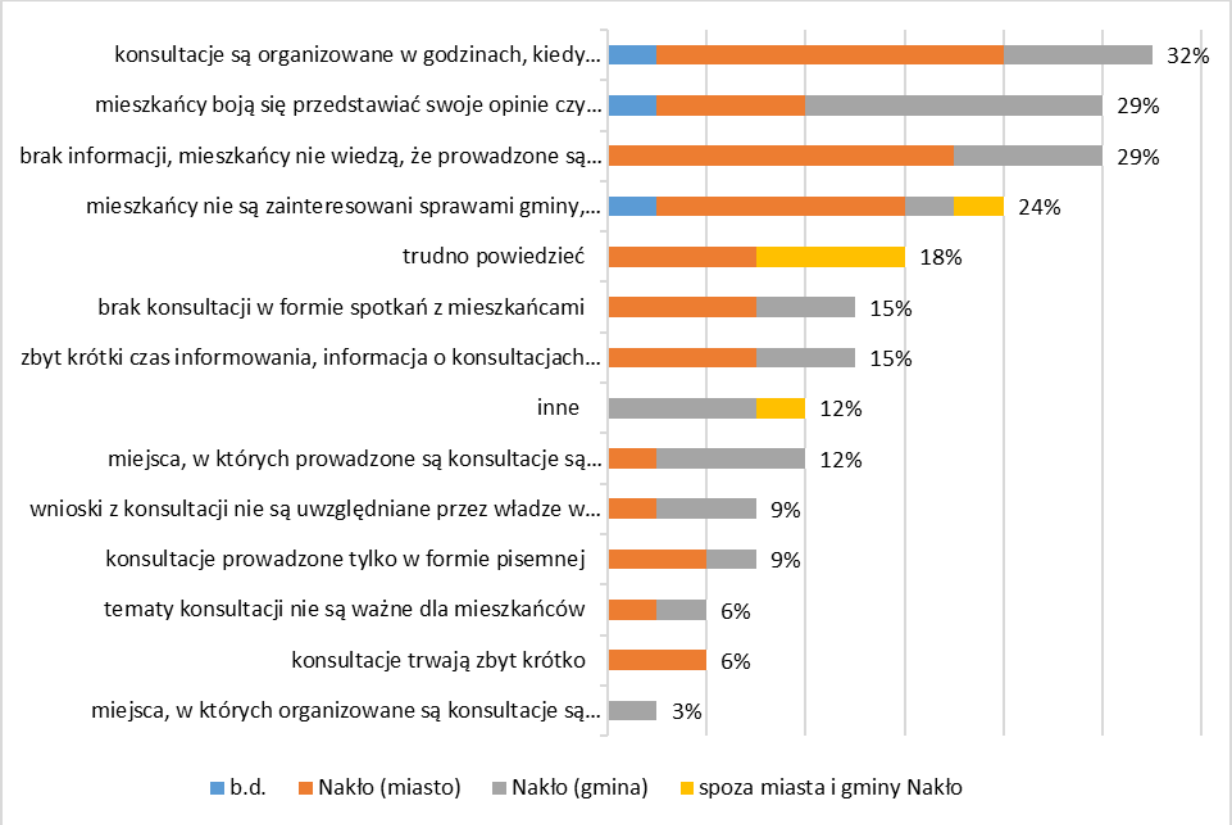

Ryc. 18. Przyczyny niskiej aktywności mieszkańców w procesie konsultacji społecznych z podziałem na miejsce zamieszkania respondentów

Źródło: opracowania własne na podstawie badania ankietowego. Procenty nie sumują się do 100% ze względu na możliwość zaznaczenia więcej niż jednej odpowiedzi w ankiecie.

Na pytanie *Czy wnioski z konsultacji zostały uwzględnione w dalszych pracach samorządu?* odpowiedzi udzieliła zaledwie jedna trzecia respondentów. Może to wynikać

z braku wiedzy na ten temat. Wśród odpowiedzi dominowały *tak, w części* oraz *nie, wszystkie zostały odrzucone*, obie z podobną liczbą wskazań. Respondenci zapytani *Czy władze lokalne w Nakle nad Notecią chętnie konsultują decyzje z mieszkańcami?* najczęściej odpowiadali *tak, chętnie* (38% spośród wszystkich odpowiedzi). Niewiele mniej (35%) odpowiedzi brzmiało *trudno powiedzieć*.

Respondenci ankiety internetowej zostali poproszeni o wskazanie przyczyn, które prowadzą do niskiej aktywności mieszkańców w procesie konsultacji społecznych. Prawie jedna trzecia osób odpowiadających na to pytanie wskazała na niedopasowane godziny, w których prowadzone są konsultacje. Wielu mieszkańców jest wtedy w pracy i nie może uczestniczyć w konsultacjach. Do najważniejszych przyczyn należy też obawa przed prezentowaniem swoich poglądów, szczególnie tych krytycznych wobec władz samorządowych oraz brak informacji o tym, że konsultacje są prowadzone (po 29% wskazań). Należy zaznaczyć, że postrzegany przez mieszkańców brak informacji nie oznacza, że takowej nie było, a tylko, że do nich nie dotarła. Blisko jedna czwarta wskazań dotyczyła braku zainteresowania mieszkańców sprawami miasta i gminy. Respondenci uznali również, że do niskiej aktywności przyczynia się zbyt krótki czas informowania o konsultacjach, brak konsultacji w formie spotkań z mieszkańcami, prowadzenie ich w formie pisemnej, niedostosowanie miejsca konsultacji do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, odrzucanie wniosków z konsultacji przez władze oraz brak zainteresowania mieszkańców konsultowanymi tematami.

O problemach i wyzwaniach z konsultacjami w Nakle nad Notecią opowiadali także uczestnicy badań fokusowych.

Przedstawicielki kół gospodyń wiejskich wskazywały na proces zmęczenia i wypalenia aktywistek. Wskazują na większą interesowności przedstawicieli społeczności. Problemem jest mała liczba osób aktywnych, co wiąże się z dużym nakładem czasu na realizację działań, często niedocenianych czy krytykowanych przez sąsiadów. Do działania motywuje je w dużej mierze potrzeba zachowania dorobku, kontynuacji prac pokoleń.

Na problemy związane z aktywnością społeczną wskazywał tez przedstawiciel organizacji pozarządowych. Wyzwaniem jest zmiana mentalności: obecnie wszechobecne nastawienie na konkretny zysk. Odpowiedzią może być realizowanie projektów wiążących się z konkretnym dofinansowaniem. Tylko to pomoże także zatrzymać w gminie młodych ludzi.

Dla młodzieży szkolnej istotnym elementem partycypacji społecznej jest samorząd uczniowski. Wszyscy uczniowie potrafią wskazać przewodniczącego, zastępcę i skarbnika samorządu klasowego. Zadania samorządu są jednak dosyć ograniczone. W większości przypadków sprowadzają się do organizacji imprez szkolnych i zbiórką pieniędzy na ten cel. Pojawiają się też przykłady uczestnictwa klas w akcjach charytatywnych. Zazwyczaj są inspirowane przez nauczycieli, czasami samorząd szkolny, rzadziej klasowy. Nieco bardziej aktywnie działa samorząd klasowy w Liceum. Tam uczniowie wyrażają przekonanie, że każdy może wyjść z inicjatywą, zgłosić pomysł na wspólne działanie przewodniczącej lub przewodniczącemu. Niższa jest rozpoznawalność samorządu szkolnego. Większość uczniów wie, że taki samorząd istnieje, jednak nie potrafi wskazać, kto pełni funkcję przewodniczącego. Świadomość działalności samorządu szkoły jest wśród młodzieży ograniczona. W przypadku jednej ze szkół uczniowie dokładnie wiedzieli, kto jest przewodniczącym samorządu uczniowskiego na poziomie szkoły, jednak osoba oceniania była negatywnie (opisywaną ją jako trudną w kontaktach, blokującą pomysły innych i prawdopodobnie nie przekazującą ich dyrekcji szkoły).

Młodzież ma niewielkie doświadczenia uczestnictwa w procesach partycypacji społecznej na poziomie miasta i gminy. Zdecydowana większość uczniów deklaruje, że nie spotkała się nigdy z konsultacjami w Nakle nad Notecią, nie dotarła do nich żadna informacja na ten temat. Pojedyncze osoby wskazywały, że wypełniały ankietę internetową lub uczestniczyły w internetowej sondzie dotyczącej zagospodarowania Rynku. Kilkoro uczniów wskazywało, że ich rodzice uczestniczą w zebraniach wiejskich w sołectwach. Brak jest kontaktów między uczniami czy samorządem, a przedstawicielami UMiG., Jedynym wyjątkiem jest uczestnictwo przedstawicieli urzędu w większych, oficjalnych uroczystościach szkolnych.

Należy zaznaczyć, że młodzież aktywnie uczestniczy w życiu Nakła nad Notecią, imprezach i przedsięwzięciach charytatywnych. Nie są to jednak przedsięwzięcia związane z partycypacją obywatelską czy współrządzeniem miastem.

Przedstawiciele samorządów mieszkańców i sołtysi dostrzegają różnice w poziomie aktywności mieszkańców w zależności od miejsca zamieszkania. Przykładowo, wskazywano dzielnicę zamieszkaną przez inteligencję (nauczycieli), o silnych tradycjach aktywności obywatelskiej, gdzie poziom aktywności jest stosunkowo wysoki od wielu lat. W sołectwach aktywność była zawsze wyższa niż w mieście, obecnie sytuacja w poszczególnych miejscowościach jest zróżnicowana. Część sołtysów deklaruje, że mieszkańcy interesują się

życiem okolicy i chętnie włączają we wspólne działania. Dzieje się tak na obszarach zamieszkałych przez rolników, gdzie dominują starsi mieszkańcy, nie ma zjawiska migracji. Z kolei obszary, na których wystąpiła silna suburbanizacja, zdominowane przez nową zabudowę jednorodzinną i zamieszkałe przez migrantów z miast, cechuje niewielki poziom zaangażowania mieszkańców. Wobec tych obszarów padały określenia typu *sypialnia, pustynia*.

Problemem związanym z życiem miasta jest niski poziom partycypacji społecznej mieszkańców. Działacze społeczni, jakimi są sołtysi oraz przedstawiciele samorządów mieszkańców, odczuwają to szczególnie dotkliwie, powoduje to frustrację. Podejmują inicjatywy na rzecz sąsiedztwa, jednak te zazwyczaj spotykają się z nikłym odzewem mieszkańców, niekiedy wręcz niechęcią czy podejrzeniami o realizację własnych interesów przy okazji działalności społecznej. W tym kontekście pojawiła się opinia, że *ludzie są teraz bardzo roszczeniowi*, co oznacza, że mieszkańcy nie chcą się angażować we wspólne działania, ponieważ uważają, że pewne rzeczy się im należą. Wielu działaczy narzekało na brak uczestnictwa mieszkańców w imprezach czy świętach skierowanych do lokalnej społeczności: *my organizujemy ale nikt nie przychodzi, z roku na rok coraz mniej ludzi przychodzi*. W opinii respondentów, mieszkańcy Nakła nad Notecią nie są aktywni, nie interesuje ich, co dzieje się w mieście, chyba, że sprawa ich bezpośrednio dotyka, są nieufni, wręcz podejrzliwi. Rzadko zdarzają się sytuacje, gdy mieszkańcy zrzeszają się w grupy, by wspólnie działać na rzecz Nakła nad Notecią. Pojawił się jednak pogląd, że mieszkańców można *wychować do aktywności*.

Podobnie sytuację charakteryzują Radni Miasta i Gminy. Widoczna jest różnica między częścią miejską i wiejską gminy. Czynnikiem aktywizującym mieszkańców są świetlice sołeckie, obecnie brakuje takiej jedynie w jednym sołectwie. Dobrym przykładem jest Gorzeń – świetlica wiejska ożywia, odpowiada potrzebie miejsca, prowadzone są zajęcia świetlicowe dla dorosłych i dzieci. Świetlice pozwalają na integrację i małe sukcesy, szczególnie kół gospodyń wiejskich. Ich ożywieniu sprzyjają środki finansowe (mikrogranty). Na terenach wiejskich dobrze działają też Ludowe Zespoły Sportowe (LZS). Prężnie działają seniorzy, DPS.

Radni pozytywnie oceniają swoją pracę, są rozpoznawani, mieszkańcy przychodzą do nich ze swoimi sprawami, chociaż niekoniecznie w trakcie dyżurów. Zdarzają się często z anonimowym hejtem w Internecie (naklo24.pl).

Problemem jest brak współodpowiedzialności, postrzegania całej gminy jako wspólnoty (*raczej zaufanie, ale jesteśmy okaleczeni przez komunizm*). Wyzwaniem jest ograniczona sprawczość radnych, w pewnym momencie nie mogą podjąć dalszych działań (*mało wiarygodni radni – uwiarygodnienie siebie jako osoby, brak zaufania i działań powoduje wycofanie*). Dla sprawnego działania potrzebna jest wiarygodność, dobry przykład. A także odpowiedzialni i kompetentni urzędnicy: relacje petent urzędnik, urzędnik powinien być dla petenta.

O różnicach między obszarem miejskim i wiejskim gminy wspominali także pracownicy samorządowi. Na terenach wiejskich widoczny jest rozwój, zmiana społeczna, w mieście pewna stagnacja. W obu częściach wzrasta roszczeniowość. Brakuje aktywnych mieszkańców, chęci do współpracy. Chociaż UMiG w Nakle nad Notecią wydaje się bardziej przyjazny niż np. urzędy w Bydgoszczy. Niska frekwencja w działaniach partycypacyjnych zniechęca także samorządowców do dalszych działań. Jedną z przyczyn takiego stanu rzeczy może być brak edukacji obywatelskiej.

3.5. Ocena prowadzonych konsultacji społecznych

Uczestnicy badań fokusowych oceniali dotychczasowe procesy konsultacji społecznych.

Przedstawicielki kół gospodyń wiejskich wskazywały na niską frekwencję i roszczeniowość uczestników. Pozytywnie oceniały pracę sołtysów i radnych, pracownika UMiG opiekującego się kołami. Plusem działań UMiG jest dostosowanie godzin spotkań wiejskich do cyklu pracy, w sołectwie żyjącym z hodowli krów spotkanie odbywało się nawet o 20:00. Z narzędzi partycypacyjnych najwyżej oceniały fundusz sołecki, który daje ludziom poczucie wpływu oraz zmusza do analizy potrzeb i myślenia w skali miejscowości.

Przedstawiciel organizacji pozarządowych wskazywał na niewielkie pole do konsultacji dla organizacji pozarządowych (NGO). Ciała konsultacyjne funkcjonują na poziomie powiatu i województwa. Upadł pomysł festynu dla organizacji pozarządowych. Obecnie organizacje jedynie współzawodniczą o środki finansowe.

Badani przewodniczący samorządów mieszkańców i sołtysi przyznali, że rzadko stosują techniki konsultacji społecznych. Sami też rzadko uczestniczą w konsultacjach. W kilku przypadkach stosowali je bez świadomości, że to są konsultacje. Respondenci sporadycznie wykorzystywali ankiety, zazwyczaj kolportowali kwestionariusze

tworzone w UMiG na potrzeby konkretnego projektu. We wszystkich sołectwach funkcjonują fundusze sołeckie. Mimo, że są generalnie pozytywnie postrzegane, nie spotykają się z dużym zainteresowaniem mieszkańców. Kilkoro respondentów przywoływało przypadki stosowania dyskusji publicznych. Głównym problemem jest niska frekwencja. Innym są *kłótnie* lub brak aktywności na spotkaniu, a późniejsze *obmawianie* radnych czy sołtysów. Kilkoro respondentów korzystało z punktu konsultacyjnego dotyczącego zagospodarowania Rynku.

Przedstawiciele seniorów wskazali na brak odpowiedniej kampanii informacyjnej: brakuje odpowiedniego wyprzedzenia, często lepiej działa poczta pantoflowa. Spotkania konsultacyjne często trwają zbyt długo, dla osoby starszej maksymalny czas to godzina. Tematy konsultacji często są niedostoswane do problemów czy potrzeb seniorów. Terminy konsultacji powinny pasować do cyklu życia mieszkańców, np. odpowiednie godziny, nie w okresie świąt itp.

Radni wskazywali na niedogodności związane z częstym organizowaniem konsultacji w czasie pracy urzędu, czyli również w godzinach pracy mieszkańców.

Pracownicy samorządowi oceniali konsultacje z dwóch perspektyw: organizatora i uczestnika.

Z perspektywy organizatora wskazywali na formy: ankiety, spotkania, uroczystości, namioty informacyjne, stoisko informacyjne. Mówili o różnych godzinach odbywania się konsultacji. Co jednak nie przekładało się na aktywność mieszkańców i wysoką frekwencję. Mieszkańcy tłumaczyli się brakiem czasu albo wyjazdami. Badani wskazywali na interesowność mieszkańców, brak edukacji obywatelskiej, brak zdefiniowanego dobra wspólnego. Rozważali możliwość aktywizowania mieszkańców przez sztuczne wywoływanie konfliktów lub zachęcania drobnymi gadżetami.

Z perspektywy uczestnika przyznawali, że nie zawsze łatwo znaleźć informację o konsultacjach, a konsultacje często odbywają się, gdy są w pracy. Udział w konsultacjach często bywa też wynikiem rachunku czasu: czy spędzić czas z rodziną, czy na konsultacjach. Do udziału w konsultacjach zniechęca brak wpływu na podejmowane decyzje, brak wiary we własną sprawczość.

Rozdział 4. Partycypacja społeczna w Nakle nad Notecią – diagnoza potrzeb

Na pytanie ankiety internetowej o chęć uczestnictwa w konsultacjach w przyszłości blisko połowa (48,6%) respondentów odpowiedziała *raczej tak*, a 40,5% *zdecydowanie tak*. Jedynie 5% nie miało w tej kwestii zdania, a kolejne 5% wybrało odpowiedź *raczej nie*. Wśród odpowiedzi na pytanie, co musiałoby się stać, aby respondent chętnie brał udział w konsultacjach dominowały odpowiedzi dotyczące czasu, miejsca konsultacji i formy konsultacji. Przede wszystkim konsultacje powinny odbywać się w czasie, gdy większość mieszkańców jest po pracy, popołudniami, *w piątek po 17.00 lub sobota*. Miejsce konsultacji oraz miejsce ogłaszania o konsultacjach powinno być dostępne dla osób z dziećmi oraz osób z niepełnosprawnościami. Preferowana forma konsultacji, o której wspominali respondenci to konsultacje przez Internet lub w formie spotkań z mieszkańcami. Mieszkańcy podkreślają także kwestię informowania o planowanych konsultacjach. Informacja powinna być przekazywana wieloma kanałami, bardziej intensywnie niż dotychczas. Pojawiały się także uwagi dotyczące konieczności większej transparentności procesu konsultacji, udostępniania w Internecie wyników, raportów i wniosków. Część respondentów zwraca uwagę na postawę samych władz: *Władza powinna brać pod uwagę dobro mieszkańca i słuchać próśb kierowanych przez mieszkańców, kierować się przy tym celem ogółu, a nie własnym interesem*, *Władze miasta musiałyby odwiedzać moją miejscowość i uczestniczyć w zebraniach jej mieszkańców*.

4.1. Zakres działań partycypacyjnych

Dla respondentów ważne jest, aby konsultacje czy działania partycypacyjne dotyczyły spraw dla nich ważnych. Dlatego zapytano o czynniki wpływające na jakość życia i preferowane tematy konsultacji.

W badaniu internetowym pytano o czynniki kształtujące jakość życia. Poproszeni o wskazanie najważniejszych czynników, które decydują o tym, czy w danej miejscowości żyje się dobrze, mieszkańcy najczęściej wybierają rynek pracy (83% respondentów). Możliwość znalezienia satysfakcjonującej pracy okazała się najważniejsza zarówno dla mieszkańców miasta, jak i okolicznych sołectw. W następnej kolejności respondenci wskazują infrastrukturę drogową, rozumianą jako ilość i jakość dróg, chodników i ścieżek

rowerowych (69% badanych). Na trzecim miejscu - jakość środowiska – powietrza i wody. Jakość środowiska wskazało 57% respondentów wypowiadających się na temat jakości życia. Za istotny czynnik mieszkańcy uznali także jakość i dostępność szkół i przedszkoli (51%). Ważne są także bezpieczeństwo oraz czystość (brak śmieci na ulicach, kosze na śmieci, brak graffiti). Dostępność transportu publicznego jest ważniejsza dla respondentów zamieszkujących tereny wiejskie. Potwierdzają to wyniki jakościowych wywiadów grupowych. Zbyt mała ilość połączeń transportu publicznego z terenu gminy do miasta jest największą bolączką osób zamieszkujących okoliczne sołectwa. Wśród czynników jakości życia wskazywanych rzadko są: oferta kulturalna, sportowa i rozrywkowa, estetyka przestrzeni, możliwość współdecydowania o przyszłości miejscowości oraz dobre relacje z sąsiadami. Jedna osoba zaznaczyła w ankiecie możliwość *inne* wpisując *zalew z plażą*.

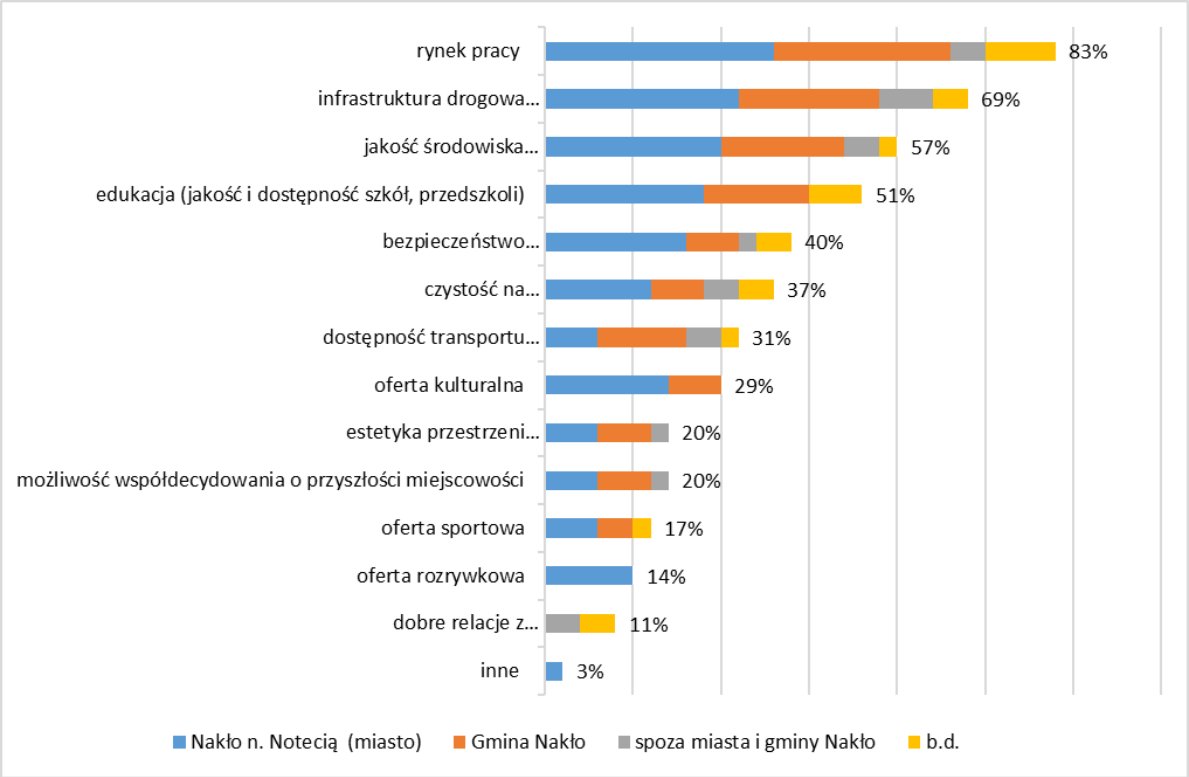

Ryc. 19. Czynniki jakości życia ze względu na miejsce zamieszkania.

Źródło: opracowania własne na podstawie badania ankietowego. Procenty nie sumują się do 100% ze względu na możliwość zaznaczenia więcej niż jednej odpowiedzi w ankiecie.

Respondenci oczekują, że przyszłe konsultacje w Nakle nad Notecią będą dotyczyć przede wszystkim infrastruktury drogowej. Warta poddania konsultacjom jest także jakość środowiska, następnie czystość miasta oraz bezpieczeństwo mieszkańców. Wśród preferowanych tematów pojawiły się także: nowe inwestycje, zagospodarowanie przestrzenne, oferta kulturalna. Nieco mniejszym zainteresowaniem cieszą się: estetyka

przestrzeni, współpraca z organizacjami pozarządowymi, podatki, edukacja, budżet, przedsiębiorczość, oferta sportowa i rozrywkowa.

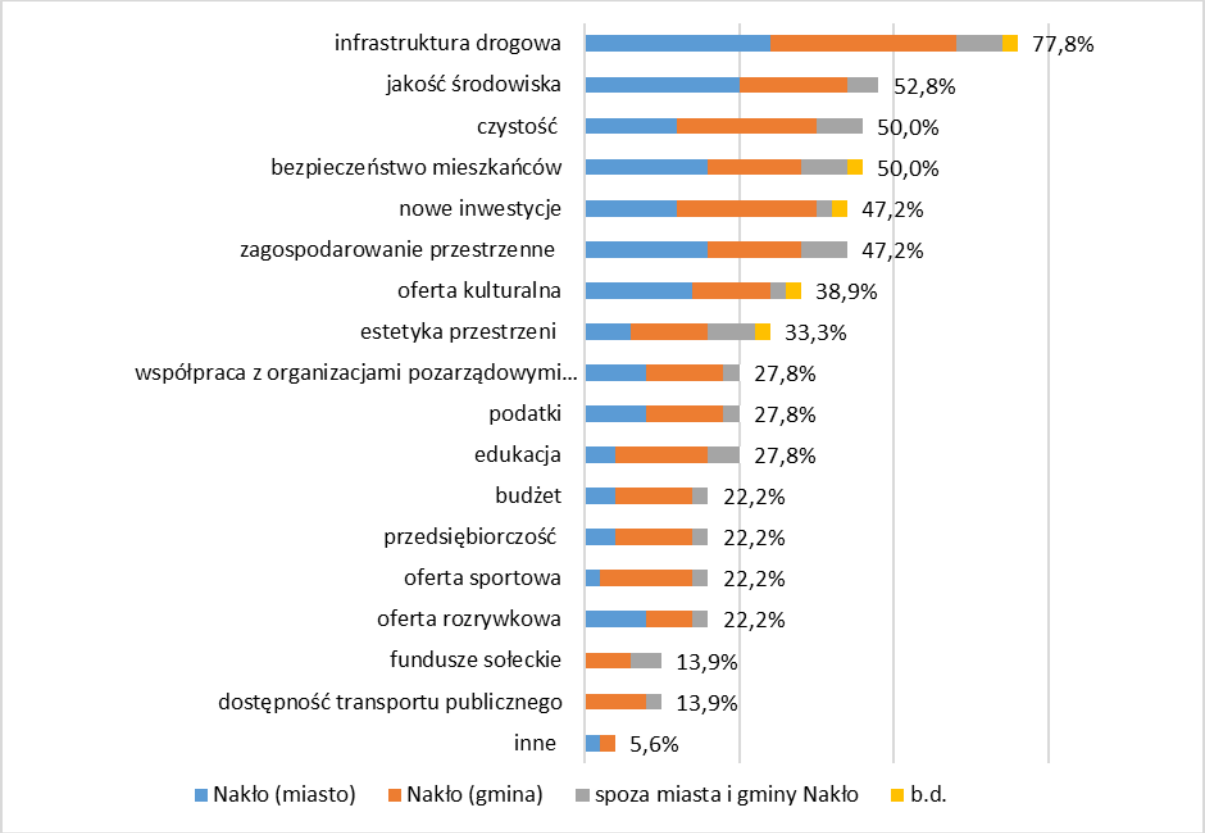

Ryc. 20. Preferowane tematy konsultacji społecznych z podziałem na miejsce zamieszkania.
Źródło: opracowania własne na podstawie badania ankietowego. Procenty nie sumują się do 100% ze względu na możliwość zaznaczenia więcej niż jednej odpowiedzi w ankiecie.

4.2. Preferowane narzędzia i techniki

Jednym z celów badania było poznanie opinii na temat wprowadzenie budżetu obywatelskiego w miejskiej części gminy. W badaniu internetowym ponad 70% respondentów opowiada się za wprowadzeniem budżetu obywatelskiego w Nakle nad Notecią (46,5% odpowiedzi *zdecydowanie tak* i 26,5% *raczej tak*). 7% respondentów wybrało odpowiedź *raczej nie*, a 21% nie ma zdania.

Budżet obywatelski jest pozytywnie oceniany przez badaną młodzież. Uczniowie deklarowali chęć uczestnictwa w głosowaniu. Uważają, że Nakło nad Notecią powinno taki budżet wprowadzić. W przypadku radnych zdania są podzielone. Seniorzy oceniali pomysł negatywnie – wskazywali na brak czasu i interesowność mieszkańców, co przełożyłoby się na brak odpowiednich projektów (ich zdaniem „społecznicy to ginący gatunek"). Z kolei pracownicy samorządowi wskazywali na wymogi formalne, które mogą utrudniać realizację projektów z budżetu obywatelskiego.

Przedstawicielki kół gospodyń wiejskich pozytywnie oceniały narzędzia pozwalające na natychmiastowe zmiany, np. fundusz sołecki czy granty dla kół. Nie widziały szans powodzenia dla inicjatywy lokalnej ze względu na roszczeniowość mieszkańców. Punkty konsultacyjne także nie są skuteczną metodą (są stosowane na festynach np. przez Lokalną Grupę Działania i nie cieszą się popularnością). Metodą, która może okazać się skuteczna są kawiarenki obywatelskie – są mieszkańcy, którzy już przychodzą na spotkania kół, atrakcyjna może być nieformalna atmosfera.

Warunkiem powodzenia działań partycypacyjnych jest brak biurokracji (np. w realizacji grantów czy dofinansowania kół, strach przed wymogami administracyjnymi zniechęca do aktywnego działania na rzecz wspólnoty).

Młodzież deklaruje chęć udziału w konsultacjach społecznych. Część uczniów uznaje to za naturalny, obywatelski obowiązek. Taki pogląd jest popularny wśród uczniów liceum ogólnokształcącego. Inni uzależniają udział w konsultacjach od tego, czy ich temat byłby dla nich interesujący, a forma dogodna. Za interesujące tematy, które uznają za *godne*, by je poddać konsultacjom uczniowie uznają przede wszystkim sprawy, które dotyczą ich bezpośrednio oraz dotyczą bezpośrednio dużej liczby osób. Wskazywane tematy to organizacja ruchu kołowego, lokalizacja ścieżek rowerowych, ławek, sposoby walki ze smogiem, problemy osób dojeżdżających do Nakła nad Notecią oraz komunikacja publiczna. W dyskusji pojawiała się wątpliwość czy udział w konsultacjach ma znaczenie, czy doprowadzi do jakichkolwiek zmian lub działań.

Jako preferowane formy konsultacji młodzież wskazuje najczęściej aplikację na telefon komórkowy. Uznają to za szczególnie dogodne ponieważ nie wymaga obecności w określonym miejscu i czasie. Pozytywnie postrzegana jest także instytucja Młodzieżowej Rady Gminy. Uczniowie są zainteresowani taką możliwością udziału w życiu miasta. Dostrzegają potrzebę wprowadzenia takiego rozwiązania w Nakle nad Notecią. Jedna z uczennic uczestniczyła w młodzieżowej radzie mieszkając w innym mieście i bardzo dobrze oceniała to doświadczenie, dziwiąc się jednocześnie, że takiej rady nie ma w Nakle nad Notecią.

. Uczniowie raczej wybraliby badania ankietowe lub referendum lokalne niż dyskusję publiczną czy spotkanie otwarte. Obawiają się, że pojedyncza osoba nie miałaby szans *przebić* się ze swoja opinią czy potrzebą w tłumie. Spodziewają się także konfliktu i negatywnych emocji podczas takiego spotkania, a w konsekwencji niemożności osiągnięcia porozumienia i podjęcia decyzji. Spotkanie sołeckie jest rozpoznawalną formą konsultacji.

Uczniowie mieszkający w sołectwach blisko Nakła nad Notecią wskazywali je jako dogodne i skuteczne (opierając się na relacjach rodziców). Do preferowanych przez część uczniów form konsultacji należą także: punkt konsultacyjny, samorząd mieszkańców, spacer badawczy oraz warsztaty. Z jednej strony są one postrzegane pozytywnie, z drugiej strony niewielu uczniów deklaruje uczestnictwo lub ogranicza je do wyjątkowo ważnych spraw. Młodzi ludzie nie mieli wcześniej doświadczeń z takimi formami konsultacji i trudno im dokonać wyboru.

Inicjatywa lokalna, inicjatywa uchwałodawcza oraz petycja są formami nierozpoznawalnymi przez młodzież. Pojawiały się pojedyncze deklaracje wzięcia udziału w takiej formie konsultacji.

Seniorzy pozytywnie oceniali niedawne spotkanie informacyjne Burmistrza z przedstawicielami Uniwersytetu Trzeciego Wieku (UTW). Ich zdaniem takie spotkania powinny odbywać się co roku, być może nie tylko z UTW, ale także, np. w poszczególnych spółdzielniach czy samorządach mieszkańców. Spotkanie nie powinno być zbyt długie. Seniorom wystarczy informacja, nie mają potrzeby współdecydowania. Takie spotkania osłabiłby tez fale krytyki. Seniorzy nie widzą szans powodzenia działań takich jak inicjatywa lokalna – starsze osoby nie mają siły, młodsze czasu ani chęci na działania w czynie społecznym.

Zarówno sołtysi, jak i przewodniczący samorządów mieszkańców, mogą wypowiadać się na temat potrzeb mieszkańców w zakresie partycypacji z pozycji eksperta. Mają bowiem ponadprzeciętną wiedzę o społeczności lokalnej oraz liczne doświadczenia w zakresie działalności społecznej. Respondenci dostrzegają potencjał stosowania badań ankietowych jako techniki konsultacji społecznych. Zastrzegają jednak, że taka ankieta musiałaby być krótka. Ważny jest także kontekst sytuacyjny, w którym ankieta miałaby być wypełniana. Preferowana byłaby ankieta wypełniana od razu po wręczeniu przez ankietera i pod jego okiem (czynnik mobilizujący).

Sołtysi i przedstawiciele samorządów mieszkańców dyskusje publiczne określają mianem ryzykownej techniki. Z jednej strony spodziewają się niskiej frekwencji, z drugiej obawiają publicznych kłótni. Niewielki potencjał przypisują także petycjom. Zbieranie podpisów jest uciążliwe: jeden z respondentów opisał sytuację zbierania podpisów, gdy w wielu przypadkach mieszkańcy nie otwierali drzwi mimo obecności w mieszkaniu czy domu.

Radni pozytywnie oceniają badania społeczne. Nie wierzą w skuteczność warsztatów. Chętnie przetestowaliby spacery badawcze.

Pracownicy samorządowi nie widzą szans powodzenia inicjatywy lokalnej (dotychczasowy brak współpracy). Jako warte wypróbowania wskazują warsztaty i wizyty studyjne.

4.3. Kampania informacyjna

Wśród preferowanych form informowania o planowanych konsultacjach respondenci badania ankietowego najczęściej wskazywali radio i media społecznościowe.

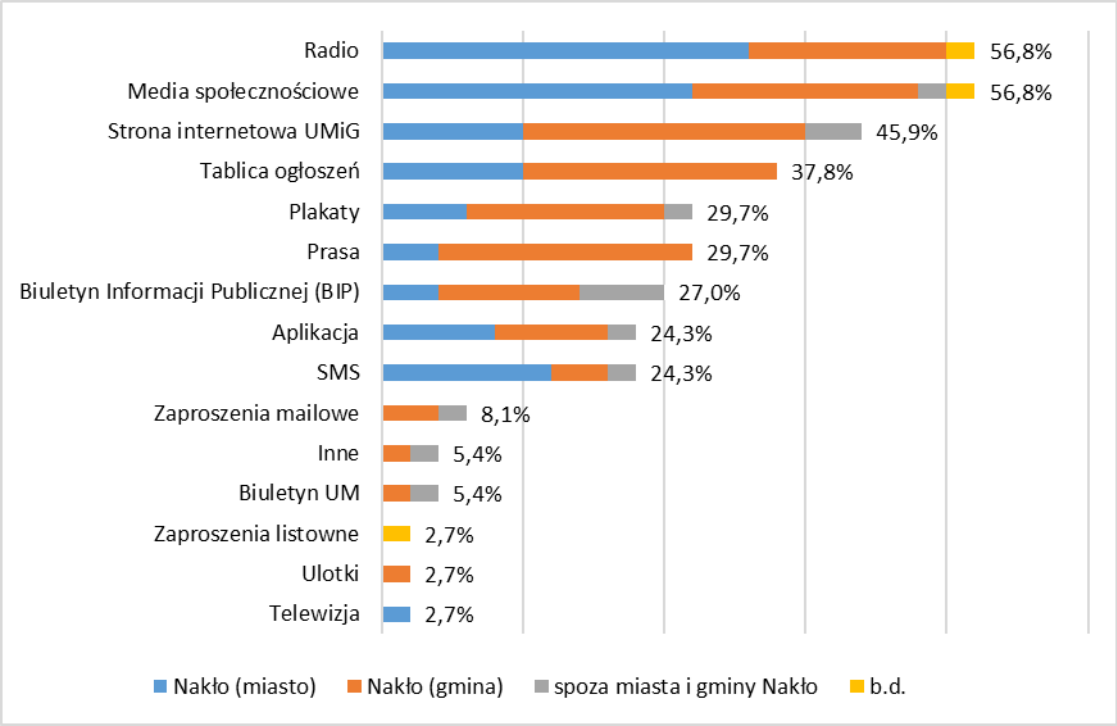

Ryc. 21. Preferowane sposoby informowania o konsultacjach społecznych w przyszłości ze względu na miejsce zamieszkania.

Źródło: opracowania własne na podstawie badania ankietowego. Procenty nie sumują się do 100 ze względu na możliwość zaznaczenia więcej niż jednej odpowiedzi w ankiecie

Radio było częściej wybierane przez mieszkańców miasta. Na trzecim miejscu wybrano stronę internetową UMiG (częściej mieszkańcy sołectw niż miasta). Inne formy komunikowania, częściej wybierane przez mieszkańców sołectw to: tablica ogłoszeń, plakaty, prasa oraz BIP. Blisko jedna czwarta respondentów wskazała aplikację oraz sms. Znacznie słabsze zainteresowanie mieszkańcy kierują w stronę zaproszeń mailowych, Biuletynu UMiG,

zaproszeń listownych, ulotek i telewizji. W kategorii *inne* pojawiły się pomysły, aby o konsultacjach mówił ksiądz w ogłoszeniach parafialnych oraz umieszczenie informacji na słupach ogłoszeniowych.

Wszyscy uczestnicy badania fokusowego wysoko cenili lokalne radio jako rzetelne źródło informacji, większość osób słuch go praktycznie codziennie. Wskazywano także pozytywną rolę sołtysów.

Przedstawicielki kół gospodyń wiejskich proponowały powrót do kurendy, szczególnie na obszarach wiejskich. Powinny być to 2-3 zdania informacji, które docierają do każdego gospodarstwa domowego, a zapoznanie się z informacją potwierdzane jest podpisem.

Preferowaną formą informowania o konsultacjach dla młodzieży (za wyjątkiem konsultacji poprzez aplikację, które nie wymagałyby dodatkowego informowania) są: strony i portale internetowe, sms oraz profil FB UMiG. Z myślą o osobach niekorzystających ze smartfonów młodzież wskazała plakaty, tablice ogłoszeń, radio, ulotki oraz prasę. Uczniowie generalnie nie są przekonani do informowania listownego oraz przez pocztę elektroniczną. Wątpią w skuteczność informowania przez ogłoszenia parafialne, radnych, sołtysów czy organizacje pozarządowe.

Z punktu widzenia sołtysów i przedstawicieli samorządu mieszkańców informowanie mieszkańców warto przeprowadzać za pośrednictwem tablic informacyjnych. Jest to miejsce, które widzi każdy podczas codziennego poruszania się po mieście. Trafiają one zarówno do młodszych, jak i starszych. Ważne, aby tablice były atrakcyjne wizualnie i często zmieniane, aktualizowane. Jako korzystne są także postrzegane: sms, profil FB, strona internetowa UMiG oraz portal naklo.24, radio, prasa, plakaty.

Radni Miasta i Gminy wskazywali na skuteczność zapraszania za pomocą smsów czy indywidualnych telefonów. Z kolei pracownicy samorządowi mówili o korzystaniu z dotychczasowych metod: BIP, sołtysi i rady sołeckie, radio, FB, gazeta regionalna, sporadycznie ogłoszenia parafialne.

Podsumowując, jako skuteczne formy informowania wskazywano także tablice informacyjne, FB, Internet, ogłoszenia parafialne (sprawdzają się w przypadku spotkań wiejskich) oraz słupy informacyjne. Zdarza się jednak, że plakatów czy informacji w Internecie jest zbyt wiele i trudno znaleźć te ważne czy interesujące dla danej osoby.

Wskazywano na potrzebę jasnego i prostego formowania tematu spotkań w zaproszeniach, na plakatach czy ulotkach. Powinien być to codzienny język,

bez stosowania żargonu urzędowego czy podawania podstawy prawnej. Zaproszenie powinno zwierać zwięzły komunikat: w kilku punktach powinien być przedstawiony temat, czas, miejsce oraz to, czego organizatorzy oczekują od uczestników.

Indywidualne zaproszenie także nie powinny mieć formy pisma urzędowego. Interesująca, także graficznie forma, wzbudza zainteresowanie i zachęca do udziału.

Pojawiły się pomysły, aby w ramach kampanii informacyjnej zachęcać do udziału obietnicą drobnego upominku czy poczęstunku lub informować o negatywnych konsekwencjach nieobecności.

Sprawą budząca wątpliwości był kwestie związane z ochroną danych osobowych (RODO): czy i kto może zarządzać adresem, e-mailem czy numerem telefonu.

4.4 Organizacja procesów partycypacyjnych

Kwestią najważniejszą dla osób uczestniczących w badaniach fokusowych było dotarcie do szerokiego grona uczestników działań partycypacyjnych. Nie udało się wskazać skutecznego rozwiązania.

Ważne jest jasne określenie tematu spotkania czy wydarzenia (wyznaczenie pola dyskusji) i merytoryczne prowadzenie spotkania.

Kolejną istotną kwestią jest atmosfera, klimat spotkania. Badanych niepokoi zdominowanie części wydarzeń przez jedną, stałą grupę osób (niezadowolonych, jednak nieuczestniczących w debacie). Wskazywany jest brak nowych, aktywnych osób. W przypadku konsultacji internetowych problemem jest hejt i anonimowość. Pojawiła się propozycja zablokowania komentarzy na portalu naklo24.pl. Być może warto przetestować spotkania w nieformalnej, festynowej, atmosferze, np. zapewniając drobny poczęstunek.

Konsultacje powinny dawać uczestnikom poczucie bezpieczeństwa: tak, aby każdy mógł bez strachu się wypowiedzieć (być może nie zawsze niezbędny jest udział władz, ważniejsza jest praca warsztatowa osób na jednym poziomie decyzyjności). Powinny dotyczyć spraw ważnych i gwarantować poczucie sprawczości, poczucie, że głos mieszkańców się liczy.

Dla młodzieży preferowanym miejscem konsultacji (pomijając wskazywane jako najdogodniejsze konsultacje w aplikacji) jest szkoła. Dla konsultacji ogólnogminnych uczniowie uznają za dogodne następujące lokalizacje: Rynek, Nakielski Ośrodek Kultury oraz Przystań Powiat Nakielski, w godzinach popołudniowych. Pracownicy samorządowi podkreślali, że konsultacje powinny odbywać się blisko miejsca zamieszkania albo terenu,

którego dotyczą konsultacje (co sprawdza się w planowaniu przestrzennym). Ważna jest także aranżacja przestrzeni, w której odbywa się spotkanie, bez dodatkowych barier (np. unikanie układu stołu prezydialnego, chociaż w niektórych sołectwach istnieje taka tradycja).

Wszyscy zgodzili się co do czasu organizowania działań partycypacyjnych i konsultacji społecznych: nie w godzinach pracy urzędu, w godzinach dostosowanych do pracy i stylu życia mieszkańców. Seniorzy podkreślali, że nie jest ważna tylko godzina, także pora roku (trudno poruszać się po zmierzchu, zimą odpowiednia jest np. godzina 15:00).

5. Aplikacja internetowa

Badania ankietowe wskazują na duże zainteresowanie aplikacją mobilną. Zdecydowana większość respondentów deklaruje chęć korzystania z aplikacji służącej do komunikacji z władzami miasta. 62% odpowiedzi to *zdecydowanie tak*, 21% r*aczej tak*. 14% respondentów nie jest zdecydowana, zaledwie 2% to odpowiedzi *raczej nie*.

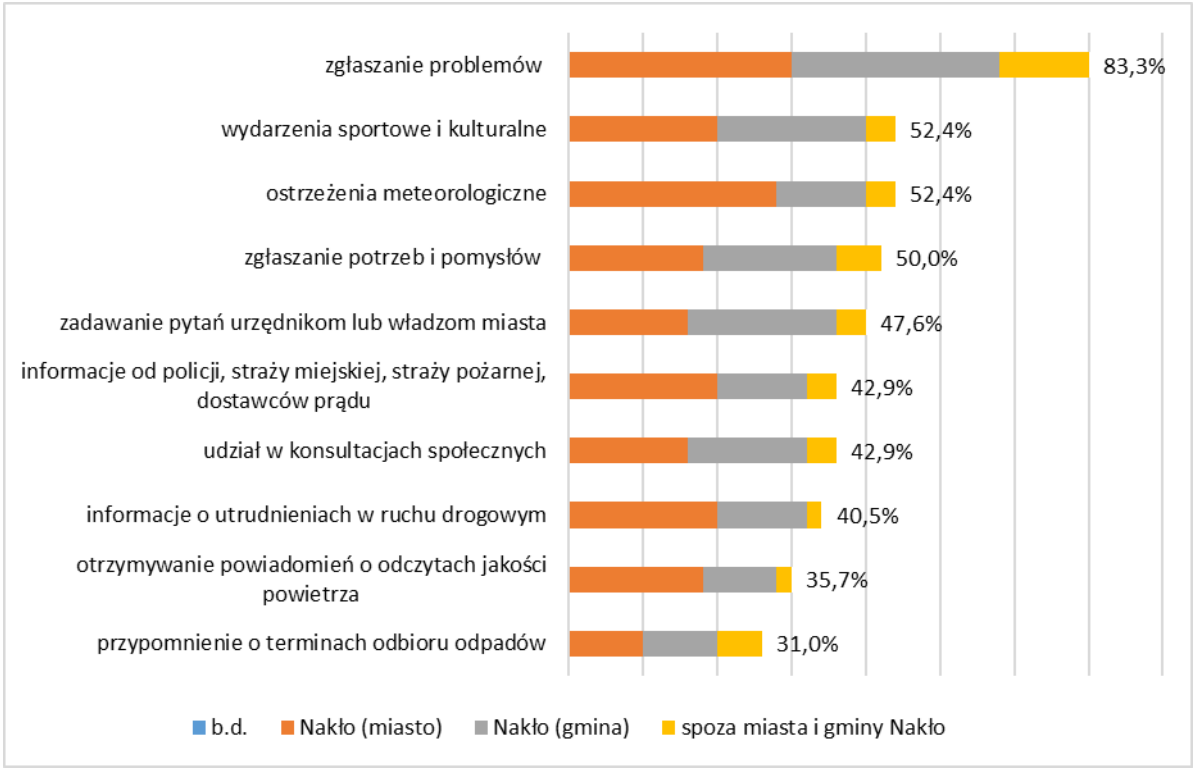

Ryc. 22. Preferowane funkcjonalności aplikacji służącej komunikacji mieszkańców z władzami miasta, z podziałem na miejsce zamieszkania

Źródło: opracowania własne na podstawie badania ankietowego. Procenty nie sumują się do 100% ze względu na możliwość zaznaczenia więcej niż jednej odpowiedzi w ankiecie.

Wśród funkcjonalności aplikacji najczęściej wymieniano możliwość zgłaszania problemów zauważonych w mieście lub sołectwach (np. uszkodzona nawierzchnia, śmieci, niedziałające oświetlenie itp.). Respondenci są także zainteresowani otrzymywaniem

powiadomień o wydarzeniach sportowych, kulturalnych, ostrzeżeniach meteorologicznych. Preferowaną funkcjonalnością jest także zgłaszanie potrzeb i pomysłów na zmiany w konkretnych miejscach, a także zadawanie pytań urzędnikom i władzom miasta. 40% zainteresowaniem cieszą się: możliwość udziału w konsultacjach społecznych, otrzymywanie informacji od Policji i innych służb oraz informacji o utrudnieniach w ruchu drogowym.

Przedstawicielki kół gospodyń wiejskich wskazywały przede wszystkim na łatwy dostęp do informacji z poziomu aplikacji: telefon to obecnie podstawowy atrybut praktycznie każdej osoby. Byłoby to dobre narzędzie dotarcia i aktywizacji młodzieży. Aplikacja mogłaby służyć do uzyskiwania informacji urzędowych, a także informacji o imprezach. Wskazywały na wprowadzenia możliwości wyboru zasięgu otrzymywanych informacji (sołectwo, gmina, powiat) oraz opcji zapisywania wydarzeń czy przypomnień w kalendarzu. Postulowały umożliwienie sołtysom wprowadzania informacji do systemu.

Przedstawiciel organizacji pozarządowych wskazywał, że taka aplikacja użytkowana będzie przede wszystkim przez młodych. Powinna zawierać informacje o stanie powietrza i korkach.

Młodzież, jako grupa intensywnie korzystająca z nowych technologii, udzielała szczegółowych odpowiedzi na temat aplikacji na urządzenia mobilne służącej do komunikacji miedzy mieszkańcami, a władzami miasta. Wszyscy uczniowie zadeklarowali chęć korzystania z takiej aplikacji, przy czym zdecydowanie wskazywali na aplikację na smartfona, a nie platformę użytkowaną za pośrednictwem komputera. Młodzi rozumieją, że prawdopodobnie z korzystania z aplikacji będą wyłączone osoby starsze. Ma to być spowodowane nieznajomością nowych technologii. Przypuszczalnie, część osób starszych będzie korzystać z aplikacji w komputerze pod warunkiem, że będzie prosta i przejrzysta.

Mówiąc o konkretnych funkcjonalnościach, które miałaby posiadać aplikacja, uczniowie wspominali o możliwości dopasowania do potrzeb użytkownika: ustawienie pozwalające na wybór funkcji i otrzymywanych powiadomień.

Przydatna funkcjonalność to także zgłaszanie problemów zauważonych w Nakle nad Notecią. Uczniowie deklarują, że chętnie korzystaliby z tej możliwości. Chcieliby zaznaczać na mapie punkty zgodnie z bieżącą lokalizacją i opisywać zauważony problem, ewentualnie dodać zdjęcie. Za dobre rozwiązanie uznają możliwość potwierdzania problemu przez innych użytkowników. Na podstawie ilości potwierdzeń można stwierdzić, ilu osób

dany problem dotyczy. Młodzi zaznaczają, że chcieliby widzieć, do kogo zgłoszenie trafiło i czy sprawa została załatwiona. Jedna z uczennic ujęła to tak: *Jeśli ja mam coś robić to muszę widzieć efekty*. Młodzi pozytywnie oceniają możliwość zgłaszania potrzeb i pomysłów na zmiany dotyczących konkretnych miejsc. Kilka osób ma już takie obserwacje i pomysły, np. światła sygnalizacyjne w konkretnych miejscach.

Dla uczniów aplikacja to dobre narzędzie uczestnictwa w konsultacjach społecznych. Rozwiązywało by to problem udania się w konkretne miejsce, często na daną godzinę. Aplikacja znosi te niedogodności.

Część uczniów chciałaby przez aplikację zadawać pytania urzędnikom lub władzom miasta. Jednak badani obawiali się, że taka funkcjonalność będzie nadużywana i doprowadzi do hejtu w Internecie. Część osób preferuje osobisty kontakt, bezpośrednią wizytę w urzędzie lub u radnego.

Młodzi chcieliby otrzymywać powiadomienia za pośrednictwem aplikacji, przede wszystkim na temat wydarzeń sportowych i kulturalnych. W tym kontekście padały pomysły aby wydarzenia podzielić na kilka kategorii i umożliwić użytkownikom wybór, o jakich wydarzeniach będą powiadamiani. Zdania na temat powiadomień o jakości powietrza są podzielone. Część chciałaby je otrzymywać, by na bieżąco śledzić poziom zanieczyszczeń. Część uczniów, mimo iż jest świadoma wagi problemu, nie chce otrzymywać informacji na ten temat, ponieważ nic to nie zmieni w sposobie ich myślenia czy zachowania. Takie powiadomienia są postrzegane jako niepotrzebne potwierdzenie tego, co już wiedzą. Kilkoro uczniów zauważyło, że możliwość śledzenia jakości powietrza już istnieje dzięki innym aplikacjom. Młodzi są zainteresowani możliwością otrzymywania powiadomień meteorologicznych. Wprawdzie takie informacje docierają do nich za pośrednictwem sms, jednak ich wiarygodność jest kwestionowana. Pozytywnie oceniają możliwość otrzymywania przypomnień o terminach odbioru śmieci, informacje o utrudnieniach w ruchu drogowym, informacje od Policji, Straży Miejskiej, Straży Pożarnej czy dostawców prądu. Tutaj kluczowa (ponownie) byłaby możliwość dopasowania funkcjonalności aplikacji do preferencji użytkownika.

Seniorzy wyrażali obawy przed korzystaniem z aplikacji, szczególnie, gdy dysponują telefonami komórkowymi starszego typu. Dla seniorów wystarczającym źródłem informacji jest Radio Nakło.

Wszyscy badani przedsiębiorcy deklarują, że chętnie korzystaliby z aplikacji na telefon komórkowy. Pojawiła się jednak obawa, że taka forma komunikacji dyskryminuje osoby starsze i samotne. Dla nich rozwiązaniem mogłoby być wysyłanie sms-ów, komunikowanie przez radio i darmową gazetę.

Przedsiębiorcy deklarują chęć korzystania z funkcjonalności pozwalającej zgłaszać problemy dostrzeżone w przestrzeni publicznej. Mają jednak obawy, co do skuteczności takich zgłoszeń. Wyzwaniem mogą być osoby wielokrotnie zgłaszające błahe problemy, *zapychanie systemu*. Pojawiły się wątpliwości dotyczące skuteczności działań urzędników i odpowiednich służb oraz podejrzenie, że taki pomysł poskutkuje zwiększeniem liczby stanowisk pracy w UMiG związanych z obsługą aplikacji.

Przedsiębiorcy deklarują korzystanie z możliwości zgłaszania potrzeb i pomysłów w konkretnych miejscach. Nie rozważali wcześniej takiej możliwości, jest to dla nich nowa idea i nie są przekonani, czy takie zgłoszenia byłyby skuteczne.

Wszyscy zadeklarowali chęć udziału w konsultacjach społecznych poprzez aplikację. Do tej pory większość badanych przedsiębiorców nie uczestniczyło w konsultacjach. Postrzegają się jako osoby zapracowane, z ograniczoną ilością czasu wolnego. Jednak chcieliby mieć wpływ na to, co dzieje się w mieście, chętnie wyrażaliby swoje opinie. Głosowanie poprzez aplikację wydaje się idealnym rozwiązaniem. Wątpliwość budzi forma i skuteczność zabezpieczenia przed wielokrotnym głosowaniem przez tą samą osobę.

Część z przedsiębiorców jest zainteresowana otrzymywaniem powiadomień o odczytach o jakości powietrza. Ostrzeżenia meteorologiczne wydają się niepotrzebne (funkcjonują już za pośrednictwem sms i sprawdzają się dobrze). Wszyscy uczestnicy chcą otrzymywać powiadomienia o wydarzeniach sportowych i kulturalnych. Część osób chciałaby otrzymywać wszystkie powiadomienia, część tylko z wybranej kategorii, zgodnie z preferencjami. Powiadomienia o terminach odbioru odpadów byłyby mile widziane przez wszystkich uczestników.

Przedstawiciele samorządów mieszkańców i sołtysi widzą w aplikacji szanse na wzrost aktywności społecznej. Jedna z respondentek stwierdziła*: Jednak ten telefon zawsze mamy przy sobie*. Aplikacja jest postrzegana jako szansa na skuteczną komunikację z mieszkańcami: dostęp do informacji jest kluczowy dla większego zaangażowania obywateli.

Bardzo ważną sugestię wobec aplikacji wyrazili przewodniczący samorządów mieszkańców. Zależy im na możliwości komunikowania się z mieszkańcami ze swojej dzielnicy, przesyłania informacji, które widoczne będą tylko dla tej grupy. W sytuacji,

gdy wiele samorządów ma problem ze skuteczną komunikacją taka funkcjonalność byłaby znaczącym udogodnieniem i ułatwieniem pracy.

Funkcja zgłaszania problemów zauważonych w Nakle nad Notecią jest postrzegana jako interesująca. Respondenci mają jednak wątpliwości czy mieszkańcy będą z niej korzystać i czy nie będą zgłaszać *wydumanych* problemów. Po zgłoszeniu problemu powinna być dostępna opcja śledzenia sprawy: do kogo informacja trafiła i czy problem został rozwiązany. Zgłaszanie potrzeb i pomysłów na zmiany w konkretnych miejscach również jest postrzegane jako wartościowe. Respondenci wyrazili zdecydowany sprzeciw wobec możliwości zadawania przez aplikację pytań urzędnikom i władzom. Kilka osób opowiedziało, że dotknęły je negatywne komentarze w Internecie. Uważają, że anonimowość, jaką daje sieć, nasila negatywne, często złośliwe i bezpodstawne opinie i oceny osób publicznych. Wobec tego funkcjonalność przyniosłaby więcej szkody niż pożytku.

Odczyt informacji o jakości powietrza jest uznawany za niepotrzebny. Mieszkańcy mają świadomość o złej jakości powietrza, ale i tak muszą w tej przestrzenni funkcjonować. Wiedza ta jest więc niepotrzebna. Informacje o zagrożeniach meteorologicznych również są uznawane za niepotrzebne (istnieją już takie systemy, nie ma potrzeby dublowania takich rozwiązań). Informacje o wydarzeniach sportowych i kulturalnych są postrzegane jako potrzebne. Respondenci uważają, że użytkownicy powinni mieć możliwość wyboru, jakie powiadomienia, o jakim typie imprez chcą otrzymywać. Respondenci nie byli zgodni co do powiadomień na temat terminów odbioru śmieci. Część osób uznaje taką możliwość za przydatną, inni twierdzą, że mieszkańcy takie informacje mają wydrukowane i nie ma potrzeby powielania tych informacji. Otrzymywanie informacji od Policji, Straży Miejskiej, Straży Pożarnej, dostawców prądu zostało ocenione jako przydatne.

Radni wskazywali, że aplikacja może służyć do obsługi roweru gminnego. Rozszerzałaby także liczbę kanałów przez które mieszkańcy mogą kontaktować się z UMiG.

Pracownicy samorządowi wskazywali, że aplikacja (obsługiwana nie tylko z poziomu urzędu, ale także przez instytucje miejskie po nadaniu odpowiednich uprawnień) pozwoli na szybką, dwustronną komunikację z mieszkańcami, bez zbędnej biurokracji i skompilowanego języka. Za najbardziej potrzebne funkcjonalności uznane zostały: informacja lokalna, możliwość zadawania pytań przez mieszkańców, bieżący monitoring stanu powietrza, natężenia ruchu, wolnych miejsc parkingowych, przypomnienia o terminach odbioru śmieci czy płacenia podatków. Taka aplikacja pozwoliłaby także na tworzenie mapy miejsc niebezpiecznych.

Tab. 2. Preferowane funkcjonalności aplikacji

Grupa interesariuszy	Koła Gospodyń Wiejskich	Organizacje pozarządowe	Młodzież	Seniorzy	Przedsiębiorcy	Sołtysi i samorządy mieszkańców	Radni	Pracownicy samorządowi
Preferowane lokalizacje	Zakres informacji: imprezy, informacje urzędowe Opcja zapisywania przypomnień w kalendarzu Zakres przestrzenny: możliwość wyboru sołectwa, gmina, powiat Możliwość wprowadzania informacji przez sołtysa	Stan powietrza Korki	Zgłaszanie problemów Zgłaszanie pomysłów Zadawanie pytań UMiG Konsultacje społeczne Imprezy sportowe i kulturalne Jakość powietrza Informacje meteorologiczne Aktualne przypomnienia UMiG i powiadomienia od służb Aplikacja mobilna Możliwość wyboru funkcji i powiadomień	Brak	Zgłaszanie problemów Zgłaszanie pomysłów i potrzeb Konsultacje społeczne Jakość powietrza Odbiór śmieci Sprawna obsługa Odpowiednie zabezpieczenia Aplikacja mobilna Możliwość wyboru funkcji i powiadomień	Szybka i skuteczna komunikacja Możliwość przestrzennego określanie grona odbiorców Zgłaszanie problemów Możliwość śledzenia, co dzieje się z zapytaniem czy zgłoszonym problemem Możliwość wyboru funkcji i powiadomień Aktualne przypomnienia UMiG i powiadomienia od służb	Rower gminny	Terminy odbioru odpadów Terminy płacenia podatków Pytania od mieszkańców Mapa miejsc niebezpiecznych Informacja lokalna Natężenie ruchu Wolne miejsca parkingowe Bieżący monitoring Obsługa z poziomu urzędu Udostępnienie administracji – instytucje miejskie Szybki kontakt z mieszkańcami

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań fokusowych.

6. Lokalizacja stacji roweru gminnego

Wszyscy uczestnicy badań fokusowych podkreślają potrzebę lokalizacji stacji roweru gminnego tam, gdzie pojawiają się ludzie.

Najczęściej wskazywane lokalizacje to: Rynek, dworzec PKP, projektowany parking park&ride, Przystań Powiat Nakielski, okolice sklepów, szkół, restauracja McDonald's, osiedla: Łokietka i Wichrowe Wzgórze.

Przedstawicielki kół gospodyń wiejskich podkreślają turystyczny potencjał Paterka.

Jeden z reprezentantów organizacji pozarządowych obawiał się, że rower będzie wykorzystywany jedynie przez młodzież.

Kilkakrotnie pojawiał się pomysł wprowadzenia rowerów wspomaganych elektrycznie.

Większość przedsiębiorców pozytywnie odbiera informacje o wprowadzeniu roweru gminnego. Postrzegają to jako uzupełnienie komunikacji publicznej, powszechnie ocenianej jako niewystarczająca. Pojawiają się też wątpliwości czy takie rozwiązanie nie jest pewną fanaberią, za drogie, niedopasowane do mentalności mieszkańców Nakła nad Notecią.

Tab. 3. Preferowane lokalizacje stacji roweru gminnego

Grupa interesariuszy	Koła Gospodyń Wiejskich	Organizacje pozarządowe	Młodzież	Seniorzy	Przedsiębiorcy	Sołtysi i samorządy mieszkańców	Radni	Pracownicy samorządowi
Preferowane lokalizacje	Dworzec ul. Poznańska od Paterka Szkoła nr 4 Os. Łokietka Os. Wichrowe Wzgórze Stadion ul. Potulicka – sklep sieci Biedronka Paterek	Rynek (park& ride) Przystań Powiat Nakielski cmentarz basen	Rynek dworzec PKP dworzec PKS Przystań Powiat Nakielski McDonald's przy Zespole Szkół im. S. Staszica przy skate parku przy basenie okolice cmentarza	koło sklepów sieci Biedronka, np. Gimnazjalna punkty wjazdowe do miasta szkoła nr 2 basen Okolice sklepów sieci Tesco, Lidl, Netto Paterek koło szkoły, Występ Potulice	Park & ride McDonald's Stacja Orlen Okolice ścieżek rowerowych	Dworzec PKP Park & ride Rynek Przystań Powiat Nakielski stadion ul. Moniuszki, przy placu zabaw lub sklepie sieci Żabka os. Wichrowe Wzgórze McDonald's ul. Potulicka koło sklepu sieci Biedronka	Rynek Dworzec Park Przystań Powiat Nakielski Łazienki ul. Powstańców Wielkopolskich wsie – ścieżki rowerowe tam, gdzie jest odpowiednia infrastruktura	Rynek MacDonald Przystań Powiat Nakielski Urząd Miasta i Gminy Osiedla Rogatki miasta Os. Łokietka os. Wichrowe Wzgórze przy cmentarzu ul. Chrobrego

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań fokusowych.

7. Lokalizacja stacji ładowania samochodów elektrycznych

W przypadku lokalizacji stacji ładowania samochodów elektrycznych najczęściej pojawiały się lokalizacje: stacje benzynowe, parking park&ride. Pojawił się także pomysł lokalizacji stacji na rynku jako element kampanii edukacyjnej.

Uczestnicy badań fokusowych wyrażali wątpliwości co do sensu lokalizacji takich stacji, w sytuacji, gdy samochody elektryczne są drogie i w Nakle nad Notecią praktycznie nikt z nich nie korzysta.

Wskazywano także na kwestie związane z warunkami takiej inwestycji (np. czas ładowania, trafostacje) oraz plany inwestycyjne koncernów paliwowych (np. czy Orlen planuje wprowadzenie takiej możliwości na wszystkich stacjach).

Tab. 4. Preferowane lokalizacje stacji ładowania samochodów elektrycznych

Grupa interesariuszy	**Koła Gospodyń Wiejskich**	**Organizacje pozarządowe**	**Młodzież**	**Seniorzy**	**Przedsiębiorcy**	**Sołtysi i samorządy mieszkańców**	**Radni**	**Pracownicy samorządowi**
Preferowane lokalizacje	stacje benzynowe od strony Bydgoszczy i od Paterka	Stacja benzynowa Park & ride	Brak lokalizacji	Koło stacji benzynowej ul. Młyńska	Park & ride Stacja Orlen	Dworzec PKP park & ride ul. Poznańska Przy sklepie sieci Tesco	ul. Powstańców Wielkopolskich ul. Hallera Rynek (edukacja) Park & ride	ZUS Markety Duże zakłady pracy Cukrownia Nakielski Ośrodek Kultury McDonald's Park & ride

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań fokusowych.

Podsumowanie

Opracowanie pn. *Partycypacja społeczna w mieście i gminie Nakło nad Notecią. Stan istniejący i diagnoza potrzeb mieszkańców* jest elementem projektu *HUMAN SMART CITIES. Inteligentne miasta współtworzone przez mieszkańców* realizowanego przez gminę Nakło nad Notecią. Celem opracowania jest:

1) diagnoza możliwości udziału mieszkańców w życiu społecznym i obywatelskim miasta i gminy Nakło nad Notecią,
2) diagnoza przyczyn niskiej aktywności społecznej,
3) poznanie preferowanych metod i technik partycypacji i konsultacji społecznych,
4) poznanie preferowanych metod prowadzenia kampanii informacyjnych,
5) poznanie tematów i problemów, które są ważne dla mieszkańców,
6) diagnoza poparcia wprowadzenia w mieście budżetu obywatelskiego,
7) poznanie preferowanych funkcjonalności aplikacji mobilnej (będącej jednym z działań realizowanych w projekcie),
8) poznanie preferowanych lokalizacji stacji gminnego roweru publicznego (jedno z działań projektowych),
9) poznanie preferowanych lokalizacji stacji ładowania samochodów elektrycznych (jedno z działań projektowych).

Podstawą odpowiedzi na pytania są badania przeprowadzone za pomocą trzech technik: analizy danych zastanych, internetowego badania ankietowego oraz zogniskowanych badań grupowych (fokusy).

DIAGNOZA PRZYCZYN NISKIEJ AKTYWNOŚCI SPOŁECZNEJ

Niska aktywność społeczna w zakresie partycypacji i konsultacji społecznych nie jest typowa jedynie dla Nakła nad Notecią, a dla całej Polski. To jednak poziom gminy jest tym, na którym taką bierność można przełamać. Ustawa samorządowa otwiera władzom lokalnym i mieszkańcom szerokie możliwości współpracy i współdecydowania.

Mieszkańcy Nakła nad Notecią zasadniczo uważają gminę za dobre miasto do życia, deklarują zainteresowanie sprawami gminy, wskazują szereg problemów. Jednak nie są to czynniki wystarczające do większego zaangażowania społecznego.

Jedną z możliwych przyczyn jest zadowolenie ze stanu istniejącego. Inną, wysoka ocena prac Burmistrza, RMiG oraz UMiG. Realną przyczyną wydaje się jednak brak

poczucia sprawczości. Istnieje świadomość realizowanych działań, jednak mieszkańcy nie mają poczucia, że ich zdanie się liczy. Prowadzone procesy konsultacyjne opisywane są jako spotkania tych samych ludzi, narzekających wciąż na te same sprawy, a nic się nie zmienia. Potwierdza to wysoka ocena funduszu sołeckiego: mieszkańcy podkreślają, że technika ta przynosi szybki, namacalny efekt działań. Mieszkańcy boją się jasno wyrażać swoje zdanie. Zdecydowanie brakuje informacji zwrotnej dotyczącej efektów prowadzonych konsultacji i działań partycypacyjnych, upowszechniania raportów i sprawozdań końcowych.

Przyczyną jest także sposób organizacji konsultacji: często w godzinach pracy mieszkańców, zbyt krótki czas informowania o konsultacjach, brak konsultacji w formie spotkań z mieszkańcami, w miejscach dostosowanych do ich potrzeb.

Mieszkańcy mają poczucie, że konsultowane sprawy nie są dla nich ważne. Najważniejsze dla nich sprawy to np. infrastruktura drogowa, jednak w tym zakresie brakuje procesów konsultacyjnych i partycypacyjnych.

Brakuje skutecznej kampanii informacyjnej. Stosowanych jest wiele technik informacyjnych, jednak ich przekaz nie dociera do mieszkańców. Uczestnicy badań wskazują na potrzebę krótkiego, jasnego przekazu, komunikatów formułowanych w języku niespecjalistycznym.

Brakuje wiedzy dotyczącej konsultacji społecznych (prawie jedna trzecie mieszkańców nie wie czym są konsultacje). Brakuje informacji na temat przedmiotu konsultacji. Brakuje informacji o wynikach konsultacji.

Często wskazywaną przyczyną jest brak umiejętności współpracy, umiejętności definiowania dobra wspólnego, niskie kompetencje obywatelskie. Z jednej strony jest to wynik doświadczeń PRL, z drugiej braku edukacji obywatelskiej w szkole.

Przyczyną niskiej aktywności jest także osłabienie więzi społecznej – na terenach wiejskich aktywność jest wyższa niż na terenie miasta.

Kolejną przyczyną może być rosnące zniechęcenie i wypalenie dotychczasowych aktywnych mieszkańców i mieszkanek.

DIAGNOZA MOŻLIWOŚCI UDZIAŁU MIESZKAŃCÓW W ŻYCIU SPOŁECZNYM I OBYWATELSKIM MIASTA I GMINY

Prawie połowa mieszkańców chce uczestniczyć w konsultacjach społecznych. Co więcej, wskazują na szereg pozytywnych aspektów, które warto wzmocnić.

Przede wszystkim, konsultacje powinny dotyczyć spraw ważnych dla mieszkańców.

Mieszkańcy pozytywnie oceniają pracę sołtysów i radnych, pracownika UMiG opiekującego się kołami gospodyń wiejskich. Ważnym miejscem są szkoły, które integrują życie młodych ludzi. Warto wzmocnić te osoby i funkcje.

Czynnikiem podnoszącym poziom aktywności społecznej jest zapewnienie bezpieczeństwa: tworzenie warunków, w których mieszkańcy nie będą obawiać się otwarcie mówić o swoich pomysłach, potrzebach, uwagach. Rozwiązaniem mogą być metody i techniki zakładające równość uczestników, typu warsztaty czy spacery badawcze. Kolejną kwestią jest zapobieganie hejtowi w Internecie.

Wysoko oceniane są działania przynoszące szybki efekt, takie jak fundusz sołecki czy mikrogranty. Warto wprowadzić kolejną podobną technikę, jaką jest budżet obywatelski.

POZNANIE PREFEROWANYCH METOD I TECHNIK PARTYCYPACJI I KONSULTACJI SPOŁECZNYCH

Wskazywane przez mieszkańców nowe, preferowane metody i techniki partycypacji i konsultacji społecznych to:

1) kawiarenki obywatelskie,
2) spacery badawcze,
3) wyjazdy studialne,
4) warsztaty,
5) spotkania informacyjne Burmistrza z mieszkańcami na wzór spotkania z UTW,
6) aplikacja mobilna,
7) badania ankietowe.

POZNANIE PREFEROWANYCH METOD PROWADZENIA KAMPANII INFORMACYJNYCH

Wśród preferowanych form informowania o planowanych konsultacjach mieszkańcy najczęściej wskazywali radio i media społecznościowe.

Przedstawicielki kół gospodyń wiejskich proponowały powrót do kurendy, szczególnie na obszarach wiejskich. Powinny być to 2-3 zdania informacji, które docierają do każdego gospodarstwa domowego, a zapoznanie się z informacją potwierdzane jest podpisem.

Ważniejszy niż kanał komunikacji jest forma przekazu. Mieszkańcy wskazują na potrzebę jasnego i prostego języka, precyzyjnego wskazania przedmiotu konsultacji społecznych czy działań partycypacyjnych.

POZNANIE TEMATÓW I PROBLEMÓW, KTÓRE SĄ WAŻNE DLA MIESZKAŃCÓW

Dla mieszkańców ważne jest, aby konsultacje czy działania partycypacyjne dotyczyły spraw dla nich ważnych. Oczekują, że przyszłe konsultacje w Nakle nad Notecią dotyczyć będą przede wszystkim infrastruktury drogowej. Warta poddania konsultacjom jest także jakość środowiska, następnie czystość miasta oraz bezpieczeństwo mieszkańców. Wśród preferowanych tematów pojawiły się także: nowe inwestycje, zagospodarowanie przestrzenne, oferta kulturalna.

DIAGNOZA DOTYCZĄ POPARCIA DLA WPROWADZENIA W MIEŚCIE BUDŻETU OBYWATELSKIEGO

Ponad połowa osób badanych w ankiecie internetowej odpowiedziała się za wprowadzeniem w mieście budżetu obywatelskiego. Pojawiały się jednak wątpliwości dotyczące kwestii formalnych i frekwencji.

POZNANIE PREFEROWANYCH FUNKCJONALNOŚCI APLIKACJI MOBILNEJ

Większość mieszkańców jest zainteresowana korzystaniem z aplikacji mobilnej.

Wśród funkcjonalności, które powinna posiadać taka aplikacja najczęściej wymieniano możliwość zgłaszania problemów zauważonych w mieście lub gminie (np. uszkodzona nawierzchnia, śmieci, niedziałające oświetlenie itp.). Mieszkańcy są także zainteresowani otrzymywaniem powiadomień o wydarzeniach sportowych, kulturalnych, ostrzeżeniach meteorologicznych. Preferowaną funkcjonalnością jest także zgłaszanie potrzeb i pomysłów na zmiany w konkretnych miejscach, a także zadawanie pytań urzędnikom i władzom miasta.

Ważne kwestie to możliwość wyboru funkcjonalności i zakres otrzymywanych informacji, możliwość wyboru obszaru, którego dotyczyć będą komunikaty (sołectwo, osiedle, gmina, powiat).

POZNANIE PREFEROWANYCH LOKALIZACJI STACJI GMINNEGO ROWERU PUBLICZNEGO

Najczęściej wskazywane lokalizacje to:

1) Rynek,
2) dworzec PKP,
3) projektowany parking park&ride,
4) Przystań Powiat Nakielski,
5) okolice większych sklepów,
6) okolice szkół,
7) restauracja McDonald's,
8) osiedla: Łokietka i Wichrowe Wzgórze.

POZNANIE PREFEROWANYCH LOKALIZACJI STACJI ŁADOWANIA SAMOCHODÓW ELEKTRYCZNYCH

Najczęściej wskazywane lokalizacje to:: stacje benzynowe, parking park&ride.

Rekomendacje

Dla podniesienia poziomu aktywności społecznej i wzrostu frekwencji w procesach konsultacyjnych warto rozważyć poniższe rozwiązania.

KOORDYNACJA PROCESÓW KONSULTACYJNYCH I PARTYCYPACYJNYCH

Praktyka innych miast w Polsce pokazuje, że skuteczność procesów konsultacyjnych i partycypacyjnych zależy od stopnia koordynacji ze strony urzędu i władz lokalnym. Dobrym rozwiązaniem jest wprowadzenie w Urzędzie odrębnego stanowiska ds. konsultacji społecznych. Zazwyczaj zakres obowiązków obejmuje: koordynowanie informacji, prowadzenie kampanii informacyjnej, prowadzenie planów i harmonogramów, bezpośredni kontakt z mieszkańcami i pozostałymi interesariuszami. Kwestie merytoryczne są rozstrzygane i prowadzone przez odpowiednie komórki Urzędu.

ZAKŁADKA DEDYKOWANA KONSULTACJOM I PARTYCYPACJI SPOŁECZNEJ

Mieszkańcy wskazywali na trudności w dotarciu do informacji, szczególnie informacji o wynikach konsultacji czy działań partycypacyjnych. Rozwiązaniem może być utworzenie wspólnej zakładki internetowej dla wszystkich działań konsultacyjnych i partycypacyjnych,

bez względu na podstawę prawną (konsultacje z mieszkańcami, organizacjami pozarządowymi, z zakresu planowania przestrzennego, podstępowań środowiskowych itp.). Zakładka taka powinna zawierać informacje o aktualnych działaniach (z danymi osób odpowiedzialnych za konsultacje), archiwum z raportami i sprawozdaniami oraz bazę wiedzy (np. dobre praktyki, regulaminy, uchwały).

Mieszkańcy obawiają się także negatywnych anonimowych opinii w Internecie, dlatego strona powinna mieć wyłączone możliwości dodawania komentarzy.

UPORZĄDKOWANIE ZASAD PROWADZENIA KAMPANII INFORMACYJNEJ

Szczególnie ważne jest wprowadzenie zasad prowadzenie kampanii informacyjnej. Liczba kanałów informacyjnych jest zdaniem mieszkańców wystarczająca (ew. brakuje kurendy). Brakuje jasnych zasad dotyczących terminów publikowania informacji i zaproszeń do konsultacji. Warto wprowadzić więc:

1) zasady dotyczące terminów zamieszczania informacji i zaproszeń (np. co najmniej 7 dni przed wydarzeniem czy rozpoczęciem konsultacji),
2) jeden wzór graficzny materiałów informacyjnych i promocyjnych dotyczących procesów partycypacyjnych i konsultacyjnych, aby odnajdywanie ich było łatwe dla mieszkańców,
3) obowiązek tworzenia materiałów informacyjnych i promocyjnych prostym, niespecjalistycznym językiem (stopień trudności można sprawdzać np. narzędziem internetowym Jasnopis),
4) minimalny zakres ulotki, plakatu czy zaproszenia: przedmiot konsultacji, forma, czas, miejsce, osoba odpowiedzialna, u której można uzyskać dodatkowe informacje.

UCHWAŁY DOTYCZĄCE KONSULTACJI I PARTYCYPACJI SPOŁECZNEJ

Opisane powyżej problemy mogą być rozwiązane także przez przygotowanie i przyjęcie nowych uchwał, uwzględniających potrzeby mieszkańców, dotyczących:

1) regulaminu prowadzenia konsultacji społecznych z mieszkańcami, w tym:
    a) techniki konsultacyjne,
    b) sposoby prowadzenia kampanii informacyjnej,
    c) minimalne terminy informowania o konsultacjach,
    d) zakres raportów i sprawozdań,
    e) termin i miejsce prezentowanie raportów i sprawozdań,

f) sposoby udostępniania materiałów, wniosków, opinii spływających w trakcie procesu dla zapewnienia przejrzystości procesów decyzyjnych,

2) regulaminu prowadzenia konsultacji społecznych z organizacjami pozarządowymi,
3) realizacji inicjatywy uchwałodawczej.

Mieszkańcy często wskazywali, że konsultacje i działania partycypacyjne nie dotyczą tematów czy problemów dla nich ważnych, istotnych. Warto rozważyć mechanizm pozwalając grupie mieszkańców lub organizacji pozarządowych zgłoszenia tematu konsultacji społecznych lub działań partycypacyjnych.

Mieszkańcy wskazywali także obawę przed otwartym wyrażaniem swoich opinii, potrzebę odpowiednich warunków i atmosfery dla dyskusji. Warto rozważyć wprowadzenie możliwości prowadzenia spotkań, konsultacji czy wydarzeń przez zewnętrznego, obiektywnego moderatora dbającego o demokratyczny przebieg debaty, gwarantującego możliwość zabrania głosu przez każdą zainteresowaną osobę.

WZMOCNIENIE POTENCJAŁU AKTYWISTEK I AKTYWISTÓW

Widocznym problemem jest rosnące zniechęcenie i wypalenie aktywnie działających osób (dotyka to także pracowników samorządowych). Warto rozważyć wprowadzenie systemu wsparcia dla takich osób, np.

1) wprowadzenie stanowiska ds. aktywności społecznej w UMiG, w ramach którego pracownik samorządowy pomagałby w załatwianiu formalności, pozyskiwaniu środków, prowadzeniu kampanii informacyjnej,
2) promowanie działań i osób aktywnych wprowadzając doroczne nagrody Burmistrza lub RiMG dla najciekawszych inicjatyw czy najbardziej znaczących osobowości,
3) prowadzenie szkoleń wzmacniających kompetencje miękkie, w tym radzenie sobie ze stresem, zmęczeniem,
4) prowadzenie szkoleń dotyczących zapobieganiu hejtu, szczególnie w Internecie (szkolenia ogólnodostępne).

SZKOŁA JAKO MIEJSCE AKTYWNOŚCI SPOŁECZNEJ

Jedną z przyczyn niskiej aktywności społecznej jest brak kompetencji obywatelskich. Szkoła może być naturalnym miejscem budowania tych kompetencji i uczenia udziału w życiu społecznym. Młodzież szkolna w Nakle nad Notecią wykazywała duże

zainteresowanie udziałem w procesach konsultacyjnych i partycypacyjnych. W związku z tym warto rozważyć wprowadzenie rozwiązań takich jak:

1) utworzenie Młodzieżowej Rady Gminy,
2) wprowadzenie gminnego programu edukacji obywatelskiej lub wprowadzenie obowiązkowego udziału w konsultacjach społecznych jako warunek uzyskania pozytywnej oceny z przedmiotu Wiedza o Społeczeństwie,
3) wprowadzeniu w szkołach szkolnego budżetu obywatelskiego (mieszkańcy wskazują skuteczność mechanizmów partycypacyjnych gwarantujących szybki efekt podejmowanych przez mieszkańców decyzji),
4) prowadzenie szkoleń dotyczących zapobieganiu mowie nienawiści (hejt jest jedną z obaw, która może zniechęcać do udziału w działaniach partycypacyjnych i konsultacyjnych).

APLIKACJA MOBILNA

Uczestnicy badań, a także pracownicy samorządowi, pokładają duże nadzieje w aplikacji mobilnej oraz jej funkcjonalnościach dotyczących konsultacji społecznych. Pamiętać trzeba jednak, że nowoczesne technologie nie zastąpią kompetencji społecznych i nie zbudują kapitału społecznego. A tych dwóch w Nakle nad Notecią brakuje. Aplikacja może być narzędziem wspierającym procesy konsultacyjne i partycypacyjne, nie jest jednak lekiem na wskazywane braki. Podkreśla to najnowszy raport Banku Światowego dotyczący wykorzystania nowoczesnych technologii w procesach angażowania mieszkańców. Wnioski płynące z raportu można podsumować następująco. Nowe technologie to sposób sprawowania władzy i podejmowania decyzji w dojrzałych społeczeństwach. Należy pamiętać, że najważniejsi są ludzie, a technologie są tak dobre, jak instytucje i procesy w których są osadzone. Same aplikacje nie zbudują kultury partycypacji. Technologia prawdopodobnie nie będzie miała znaczącego wpływu przy braku aktywnych mieszkańców i reagujących instytucji. Prawdziwa zmiana dla obywateli nastąpi dopiero, gdy instytucje zaczynają zmieniać reguły działania, aby dopasować je do możliwości nowoczesnych narzędzi i oczekiwań współczesnych ludzi[8].

Aplikacja mobilna powinna być traktowana jako uzupełnienie, rozszerzenie gamy stosowanych narzędzi partycypacji i konsultacji. Nie powinna być stosowana jako jedyna forma konsultacji społecznych, ale uzupełnienie konsultacji opartych na bezpośrednim kontakcie.

[8] T. Peixoto, T. Steinberg, *Citizen Engagement. Emerging Digital Technologies. Create New Risks and Value*, The World Bank Group, Wszyngton, 2019, s. 69.

Aneks 1. Kwestionariusz ankiety

Szanowni Państwo!

Miasto i Gmina Nakło nad Notecią realizuje projekt Human Smart Cities. Jego celem jest poprawa stanu powietrza, przede wszystkim przez ograniczenie zanieczyszczeń powodowanych przez środki transportu. Aby projekt zakończył się sukcesem potrzebne jest Państwa zaangażowanie.

Zapraszamy więc do udziału w badaniu dotyczącym chęci i możliwości włączania się mieszkańców i mieszkanek w sprawy ważne dla miasta i gminy Nakło nad Notecią.

Chcemy poznać sprawy, które są dla Państwa ważne. Pytamy także o sposoby, w jaki chcą Państwo włączyć w życie społeczności lokalnej.

Państwa odpowiedzi są ważne, ponieważ na ich podstawie przygotujemy wytyczne do prowadzenia konsultacji społecznych w mieście i gminie Nakło nad Notecią.

Ankieta internetowa będzie dostępna do 30 września 2019 roku. Jest to badanie anonimowe, a jego wyniki będą prezentowane jedynie w formie zbiorczej.

Serdecznie zapraszamy do wypełnienia ankiety i dziękujemy za udział w badaniu!

1. O tym czy w danej miejscowości żyje się dobrze, czy źle decydują różne czynniki. Poniżej przedstawionych zostało kilka z nich, proszę je uszeregować, zgodnie z Pani/Pana zdaniem, w kolejności od najważniejszego do najmniej ważnego.

infrastruktura drogowa (chodniki, trasy rowerowe, drogi)

dostępność transportu publicznego

rynek pracy (możliwość znalezienia satysfakcjonującej pracy)

edukacja (jakość i dostępność szkół, przedszkoli)

oferta kulturalna

oferta rozrywkowa

oferta sportowa

bezpieczeństwo mieszkańców

estetyka przestrzeni (jakość zabudowy, kolorystyka budynków, obecność reklam, szyldów)

czystość (brak śmieci na ulicach, kosze na śmieci, brak graffiti na budynkach)

możliwość współdecydowania o przyszłości miejscowości

dobre relacje z sąsiadami

jakość środowiska (czyste powietrze, woda)

2. Czy istnieją inne czynniki, oprócz wymienionych powyżej, które Pani/Pana zdaniem decydują o wysokiej jakości życia w miejscowości?

1. tak (proszę wpisać jakie ……)
2. nie
3. trudno opowiedzieć

3. Poniżej przedstawiona została lista stwierdzeń dotyczących życia społecznego. Proszę wskazać w jakim stopniu Pani/Pan się z nimi zgadza bądź nie zgadza.

	zdecydowanie tak	raczej tak	raczej nie	zdecydowanie nie	trudno powiedzieć
można ufać większości ludzi					
interesuję się wydarzeniami w mojej miejscowości					
interesuję się działaniami samorządu (Rada Miasta i Gminy, burmistrz)					
czuję się współodpowiedzialny za miejsce, w którym mieszkam					
ludzie tacy jak ja mają wpływ na sprawy swojego miasta, gminy					
interesuję się wyglądem swojej dzielnicy, miejscowości					
miejscowość, w której mieszkam to dobre miejsce do życia					

4. Poniżej przedstawiono kilka instytucji. Proszę zaznaczyć, którym z nich Pan/i ufa, a którym nie ufa.

	zdecydowanie ufam	raczej ufam	raczej nie ufam	zdecydowanie nie ufam	trudno powiedzieć
Burmistrz					
Rada Miasta i Gminy					
Urząd Miasta i Gminy					
Rada Sołecka / Rada Mieszkańców					
Organizacje pozarządowe					
Ochotnicza Straż Pożarna					
Koła Gospodyń Wiejskich					
Rada Parafialna					
Samorząd szkolny					

5. Jak ocenia Pani/Pan pracę władz i organizacji pozarządowych działających na terenie Pani/Pana miejscowości?

	zdecydowanie dobrze	raczej dobrze	raczej źle	zdecydowanie źle	trudno powiedzieć
Burmistrz					
Rada Miasta i Gminy					
Urząd Miasta i Gminy					
Rada Sołecka / Samorząd Mieszkańców					
Organizacje pozarządowe					
Ochotnicza Straż Pożarna					
Koła Gospodyń Wiejskich					
Rada Parafialna					
Samorząd szkolny					

6. Czy w ciągu ostatnich 5 lat angażowała się Pani / Pan w działania na rzecz swojego najbliższego sąsiedztwa, osiedla, sołectwa, gminy?

1. tak
2. nie – proszę przejść do pytania 8
3. nie pamiętam – proszę przejść do pytania 8

7. Jakie to były działania?

……

8. Czy spotkał(a) się Pan/Pani z terminem konsultacje społeczne?

1. tak
2. nie
3. nie pamiętam

9. Konsultacje społeczne to proces, w którym władze Miasta i Gminy pytają mieszkańców o opinię dotyczącą planowanych uchwał, programów, działań lub inwestycji. Czy w przeciągu ostatnich 5 lat uczestniczył/a Pan/Pani w konsultacjach społecznych?

1. tak
2. nie – proszę przejść do pytania 14
3. nie pamiętam – proszę przejść do pytania 14

10. Czego dotyczyły konsultacje, w których Pani/Pan uczestniczył/a?

……

11. Jak wyglądały konsultacje? Jak były prowadzone? Kiedy i gdzie? Kto prowadził konsultacje?

……..

12. W jaki sposób dowiedział/a się Pan/Pani o konsultacjach?

……..

13. Czy wnioski z konsultacji zostały uwzględnione w dalszych pracach samorządu?

1. tak, w całości
2. tak, w części
3. nie, wszystkie zostały odrzucone
4. nie wiem
5. nie pamiętam

14. Czy Pani/Pana zdaniem władze lokalne w Nakle nad Notecią chętnie konsultują decyzje z mieszkańcami?

1. tak, bardzo chętnie
2. tak, chętnie
3. nie, są niechętne
4. nie, są bardzo niechętne
5. w ogólne nie konsultują
6. trudno powiedzieć

15. W mieście i gminie Nakło nad Notecią niewiele osób uczestniczy w konsultacjach społecznych. Jakie są Pani/Pana zdaniem przyczyny niskiej aktywności mieszkańców? Proszę wskazać do 3 najważniejszych Pani/Pana zdaniem przyczyn.

brak informacji, mieszkańcy nie wiedzą, że prowadzone są konsultacje społeczne

zbyt krótki czas informowania, informacja o konsultacjach jest przekazywana za późno, mieszkańcy nie mogą zaplanować, zarezerwować sobie czasu na udział w konsultacjach

konsultacje trwają zbyt krótko
konsultacje prowadzone tylko w formie pisemnej
brak konsultacji w formie spotkań z mieszkańcami
konsultacje są organizowane w godzinach, kiedy mieszkańcy są w pracy i nie mogą w nich uczestniczyć
miejsca, w których prowadzone są konsultacje są niedostosowane do potrzeb mieszkańców, szczególnie osób z niepełnosprawnościami czy opiekunów w dziećmi
miejsca, w których organizowane są konsultacje są oddalone od miejsca zamieszkania zainteresowanych osób, np. konsultacje dla mieszkańców całej gminy organizowane tylko w Urzędzie Miasta
wnioski z konsultacji nie są uwzględniane przez władze w podejmowanych decyzjach i działaniach
mieszkańcy boją się przedstawiać swoje opinie czy pomysły, szczególnie opinie krytyczne wobec władz samorządowych
tematy konsultacji nie są ważne dla mieszkańców
mieszkańcy nie są zainteresowani sprawami gminy, działaniami samorządu
inne (proszę wpisać ……)
trudno powiedzieć

16. Czy chciał(a)by Pan/Pani uczestniczyć w konsultacjach społecznych w przyszłości?

1. zdecydowanie tak
2. raczej tak
3. raczej nie
4. zdecydowanie nie
5. trudno powiedzieć

17. Co musiałoby się stać, aby chętnie brał/a Pan/Pani udział w konsultacjach społecznych. Proszę wpisać odpowiedź.

……
……
……
……
……

18. W jaki sposób należy w przyszłości informować o prowadzeniu konsultacji społecznych. Proszę wybrać do 3 najważniejszych, najbardziej skutecznych Pani/Pana zdaniem metod.

1. strona internetowa UMiG
2. BIP
3. tablice ogłoszeń
4. profil FB
5. radio
6. telewizja
7. prasa
8. biuletyn UMiG
9. plakaty
10. ulotki
11. zaproszenie listowne
12. zaproszenia mailowe
13. system sms
14. aplikacja
15. inne (proszę wpisać jakie ……..)

19. Jakie tematy, zagadnienia powinny być poddawane konsultacjom społecznym? Proszę wskazać do 5 najważniejszych dla Pana/Pani.

infrastruktura drogowa (chodniki, trasy rowerowe, drogi)

dostępność transportu publicznego

edukacja

oferta kulturalna

oferta rozrywkowa

oferta sportowa

bezpieczeństwo mieszkańców

estetyka przestrzeni (np. regulamin lokowania reklam)

czystość (np. regulamin czystości w gminie)

zagospodarowanie przestrzenne (np. miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego)

jakość środowiska (np. program ochrony środowiska, wsparcie finansowe do wymiany źródeł ciepła)

nowe inwestycje
przedsiębiorczość (np. programy wsparcia dla przedsiębiorców lub rolników)
podatki
budżet
fundusze sołeckie
współpraca z organizacjami pozarządowymi, Kołami Gospodyń Wiejskich, Ochotniczą Strażą Pożarną
inne (proszę wpisać jakie …….)

20. Jedną z metod współdecydowania mieszkańców o przyszłości gminy jest budżet obywatelski. Stosowany jest w miastach, zasady są zbliżone do funkcjonowania funduszu sołeckiego w gminach wiejskich. Część budżetu gminy zostaje oddana do decyzji mieszkańców. Mieszkańcy przedstawiają pomysły, projekty. Pomysły, projekty poddawane są pod głosowanie mieszkańców. Projekty, które zyskają najwięcej głosów są realizowane w kolejnym roku budżetowym. Czy jest Pani/Pan za czy przeciw wprowadzeniu budżetu obywatelskiego w mieście Nakło nad Notecią?

1. zdecydowanie tak
2. raczej tak
3. raczej nie
4. zdecydowanie nie
5. trudno powiedzieć

21. Nakło nad Notecią planuje wprowadzić aplikację na urządzenia mobilne opartą o stronę www służącą do dwustronnej komunikacji z mieszkańcami. Czy jest Pan/Pani zainteresowany/a korzystaniem z takiej aplikacji?

1. zdecydowanie tak
2. raczej tak
3. raczej nie
4. zdecydowanie nie
5. trudno powiedzieć

22. Jakie informacje, możliwości powinna oferować ww. opisana aplikacja? Proszę znaczyć wszystkie opcje, które uważa Pan/Pani za potrzebne.

1. zgłaszania problemów zauważonych w mieście lub gminie (np. uszkodzona nawierzchnia, śmieci, niedziałające oświetlenie, martwe zwierzę itp.)
2. zgłaszania potrzeb i pomysłów na zmiany w konkretnych miejscach
3. udziału w konsultacjach społecznych (wyrażenie opinii, odpowiedź na pytania zadawane przez władze miasta)
4. zadawania pytań urzędnikom lub władzom miasta
5. otrzymywania powiadomień o odczytach jakości powietrza z czujników Airly
6. ostrzeżenia meteorologiczne
7. wydarzenia sportowe i kulturalne
8. przypomnienie o terminach odbioru odpadów informacje o utrudnieniach w ruchu drogowym
9. informacje od policji, straży miejskiej, straży pożarnej, dostawców prądu
10. inne (proszę wpisać jakie ……)

23. Czy jest Pan/Pan członkiem/pracownikiem …?

	Tak	Nie
Rady Miasta i Gminy		
Urząd Miasta i Gminy		
Organizacji pozarządowej		
Rady sołeckiej / rady mieszkańców		
Rady parafialnej		
Koła Gospodyń Wiejskich		
Ochotniczej Straży Pożarnej		
Samorządu szkolnego		

24. Płeć

kobieta

mężczyzna

25. Wiek

Proszę wpisać ukończoną liczbę lat …….

26. Wykształcenie

podstawowe lub niepełne podstawowe

gimnazjalne

zawodowe

średnie

policealne / pomaturalne

wyższe

27. Status zawodowy

osoba pracująca

osoba prowadząca działalność gospodarczą

osoba prowadząca gospodarstwo rolne

osoba zajmująca się domem / osobami zależnymi

osoba bezrobotna

uczeń / student

emeryt / rencista

28. Miejsce zamieszkania

Nakło nad Notecią

Bielawy

Chrząstowo

Gorzeń

Gumnowice

Karnowo

Karnówko

Kazin

Lubaszcz

Małocin

Michalin

Minikowo

Olszewka

Polichno

Paterek

Potulice

Rozwarzyn

Suchary

Ślesin

Trzeciewnica

Wieszki

Występ

poza miastem i gminą Nakło nad Notecią

29. Inne uwagi

……
……
……

Dziękujemy za udział w badaniu!

Aneks 2. Scenariusz badania fokusowego

PRZEDSTAWIENIE PROWADZĄCYCH, CEL I ZASADY SPOTKANIA

PRZEDSTAWIENIE SIĘ UCZESTNIKÓW BADANIA

AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA I OBYWATELSKA

1. Jakie są najważniejsze zagadnienia, wyzwania, problemy związane z życiem miasta i gminy?
2. Czy uczestnicy badania zrzeszają się w grupy, aby wspólnie działać na rzecz sąsiedztwa, sołectwa, gminy (organizacje pozarządowe, grupy nieformalne, samorząd szkolny, rada parafialna, działalność w ramach rady sołeckiej, itp.)?
3. Czy na terenie miasta, sołectwa, gminy jest osoba lub organizacja, do której zwracają się mieszkańcy szukając wsparcia, pomocy w rozwiązywaniu ważnych dla miasta i gminy problemów, wyzwań?
4. Czy uczestnicy badania podejmują jakieś działania, inicjatywy, próby wpływu i nacisku, aby rozwiązać ww. problemy, wyzwania? Czy w ciągu ostatniego roku zrobili coś dla swojego sąsiedztwa, sołectwa, gminy?
5. Jakie to działania?
6. Jakie są motywacje podejmowania działań?
7. Dlaczego nie angażują się w rozwiązywanie problemów?

RELACJE Z WŁADZAMI SAMORZĄDOWYMI I JEDNOSTKAMI SAMORZĄDOWYMI

1. Czy uczestnicy badania wiedzą kto jest radnym z ich okręgu, przedstawicielem rady sołeckiej (cześć wiejska) lub rady mieszkańców (miasto)? W przypadku młodzieży szkolnej – samorządu klasowego i szkolonego?
2. Czy uczestnicy badania wiedzą kiedy odbywają się posiedzenia Rady Miasta i Gminy, spotkania rady sołeckiej, mieszkańców, samorządu klasowego i szkolnego?
3. Czy osoby badane uczestniczyły kiedykolwiek w sesji rady, spotkaniu rady sołeckiej, mieszkańców, samorządu? Jak często? Czego dotyczyły te spotkania?
4. Czy uczestnicy badania znają terminy dyżurów radnych i Burmistrza?
5. Czy uczestnicy badania spotykają się z radnymi na dyżurach radnych?
6. Czy uczestnicy badania spotykają się z Burmistrzem w trakcie jego dyżurów?
7. Czy uczestnicy badania szukają informacji na temat działań Burmistrza, posiedzeń Rady Miasta i Gminy, spotkania rady sołeckiej, mieszkańców, samorządu? Gdzie

znajdują takie informacje? Czy informacje są wystarczające? Jakich informacji brakuje? Jakich informacji jest za dużo?

PARTYCYPACJA SPOŁECZNA – STAN ISTNIEJĄCY

Partycypacja społeczna jako udział w konsultacjach społecznych (u, oraz udział w tworzeniu i realizacji programów i polityk publicznych.

1. Czy uczestnicy badania kiedykolwiek uczestniczyli w konsultacjach społecznych?
2. Jeżeli tak:
   a) Czego dotyczyły konsultacje?
   b) Czy uczestniczyli w konsultacjach jako osoby fizyczne czy przedstawiciele ngo, przedsiębiorcy, radni sołectwa, itp.?
   c) Dlaczego uczestniczyli w konsultacjach?
   d) Gdzie i kiedy się odbywały?
   e) W jakiej formie były prowadzone?
   f) Jak informowano o konsultacjach?
   g) Czy konsultacje można udać za udane / nieudane?
   h) Co musiało by się stać, aby konsultacje można uznać za udane?
3. Jeżeli nie:
   a) Dlaczego nie uczestniczyli w konsultacjach?
   b) Co musiało by się stać, aby brali udział w konsultacjach?
4. Czy uczestnicy badania nie brali udziału w konsultacjach, chociaż wiedzieli, że takie konsultacje się odbywały? Dlaczego?
5. Czy uczestnicy badania brali kiedykolwiek udział w poszczególnych formach konsultacji (+plansze z krótkim opisem poszczególnych form konsultacji)
   a) Referendum lokalne
   b) Inicjatywa lokalna
   c) Fundusz sołecki
   d) Spotkanie sołeckie
   e) Spotkanie otwarte
   f) Dyskusja publiczna
   g) Wnioski lub uwagi w planowaniu przestrzennym
   h) Badania ankietowe

i) Warsztaty
j) Punkt konsultacyjny
k) Spacer badawczy
l) Zespół ekspercki
m) Rada mieszkańców, zespół doradczy
n) Petycja
o) Inicjatywa uchwałodawcza
p) Platforma, aplikacja internetowa
q) Młodzieżowa Rada Miasta
r) Rada Seniorów

6. Czy uczestnicy badania wiedzą, że w gminie funkcjonuje regulamin konsultacji społecznych (z mieszkańcami, z ngo)?
7. Czy uczestnicy badania brali kiedykolwiek udział w realizacji programów czy polityk publicznych realizowanych przez gminę (np. udział w realizacji inwestycji, realizacja zapisów uchwały, udział w realizacji zadań zleconych organizacjom pozarządowym, udział w zespole czy komisji zadaniowej związanej z działaniami gminy?
8. Czego dotyczyły ww. działania?
9. Dlaczego uczestniczyli w ww. działaniach?
10. W jakiej formie były prowadzone ww. działania?
11. Jak informowano o ww. działaniach?
12. Jak uczestnicy badania oceniają funkcjonowanie strony internetowej?
13. Co jest plusem, co jest minusem strony internetowej?
14. Czy łatwo jest odnaleźć potrzebne informacje?
15. Czy uczestnicy badania korzystają, szukają dostępu do informacji publicznej?
16. Jakich informacji poszukują?
17. Czy uczestnicy badania korzystali z ustawowej ścieżki dostępu do informacji publicznej?
18. Jak uczestnicy badania oceniają funkcjonowanie BIP na stronie internetowej?

Jeżeli sala, w której odbywałoby się badanie jest wyposażona w rzutnik multimedialny tą część badania można poprzedzić lub poprowadzić w oparciu o stronę internetową i BIP Urzędu.

PARTYCYPACJA SPOŁECZNA – DIAGNOZA POTRZEB

1. Jak powinny wyglądać „konsultacje społeczne marzeń”, takie konsultacje, na które z przyjemnością przyszliby uczestnicy badania?
2. Jak angażować, zachęcać mieszkańców do udziału w konsultacjach? Co musiałoby się stać, aby mieszkanki i mieszkańcy Miasta i Gminy Nakło nad Notecią aktywnie uczestniczyli w konsultacjach?
3. Jakie tematy, wyzwania, problemy powinny być przedmiotem konsultacji społecznych?
4. Jakie formy konsultacji społecznych powinny być stosowane? (pytanie otwarte + rozwinięcie: analiza poszczególnych technik konsultacyjnych, kolejność alfabetyczna)
    a) Badania ankietowe
    b) Dyskusja publiczna
    c) Fundusz sołecki
    d) Inicjatywa lokalna
    e) Inicjatywa uchwałodawcza
    f) Młodzieżowa Rada Miasta
    g) Petycja
    h) Platforma, aplikacja internetowa
    i) Punkt konsultacyjny
    j) Rada mieszkańców, zespół doradczy
    k) Rada Seniorów
    l) Referendum lokalne
    m) Spacer badawczy
    n) Spotkanie otwarte
    o) Spotkanie sołeckie
    p) Warsztaty
    q) Wnioski lub uwagi w planowaniu przestrzennym
    r) Zespół ekspercki
5. Gdzie i kiedy powinny odbywać się konsultacje?
6. Jak informować o konsultacjach? (pytanie otwarte + rozwinięcie – analiza poszczególnych technik informacyjnych)
    a) Strona internetowa UMiG
    b) BIP

c) Tablice ogłoszeń
d) Profil FB
e) Radio
f) Telewizja
g) Prasa
h) Biuletyn UMiG
i) Plakaty
j) Ulotki
k) Zaproszenie listowne
l) Zaproszenia mailowe
m) System sms
n) Aplikacja

7. Ogłoszenia przez radnych, sołtysów, organizacje pozarządowe
8. Ogłoszenia parafialne
9. Czy uczestnicy badania spotkali się z pojęciem budżet obywatelski? (***Część miejska***)
    a) Tura pytań poprzedzona krótką informacją o budżecie obywatelski i kilka przykładów z innych miast.
    b) Czy Nakło powinno wprowadzić budżet obywatelski?
    c) Czy mieszkańcy powinni zostać włączeni do procesu tworzenia zasad, regulaminu?
    d) W jakiej formie powinien funkcjonować budżet obywatelski (debaty, warsztaty, głosowanie)?
    e) Jakie projekty powinny być dopuszczane do budżetu obywatelskiego (np. wyłączenie projektów szkolonych czy drogowych)?
    f) Czy uczestnicy badania chcieliby aktywnie pracować nad wdrożeniem budżetu obywatelskiego?

FUNKCJONALNOŚĆ APLIKACJI

Nakło planuje wprowadzić aplikację na urządzenia mobilne opartą o stronę www służącą do dwustronnej komunikacji z mieszkańcami.

1. Czy uczestnicy badania korzystaliby z takiej aplikacji?
2. Jeżeli nie, to dlaczego? Jakie są obawy, zastrzeżenia?
3. W jakiej formie korzystaliby z aplikacji – strona internetowa czy aplikacja mobilna?

4. Jakie informacje, możliwości powinna oferować aplikacja?
5. Czy uczestnicy badania są zainteresowani następującymi funkcjonalnościami:
6. Czy korzystałby Pan/Pani z możliwości:
    a) Zgłaszania problemów zauważonych w Nakle nad Notecią (np. uszkodzona nawierzchnia, śmieci, niedziałające oświetlenie, martwe zwierzę itp.)
    b) Zgłaszania potrzeb i pomysłów na zmiany w konkretnych miejscach
    c) Udziału w konsultacjach społecznych (wyrażenie opinii, odpowiedź na pytania zadawane przez władze miasta)
    d) Zadawania pytań urzędnikom lub władzom miasta
    e) Otrzymywania powiadomień o odczytach jakości powietrza z czujników AIRLY
    f) Ostrzeżenia meteorologiczne
    g) Wydarzenia sportowe i kulturalne
    h) przypomnienie o terminach odbioru odpadów (dla jednego czy więcej adresów?)
    i) informacje o utrudnieniach w ruchu drogowym
    j) informacje od Policji, Straży Miejskiej, Straży Pożarnej, dostawców prądu

Jeżeli sala, w której odbywałoby się badanie jest wyposażona w rzutnik multimedialny tą część badania można poprzedzić lub poprowadzić w oparciu o istniejące aplikacje, np. portal naprawmy.to, mapę bezpieczeństwa w Gdańsku, itp.

PODSUMOWANIE, INNE WNIOSKI I UWAGI UCZESTNIKÓW BADANIA
PODZIĘKOWANIE
ZAKOŃCZENIE BADANIA

Aneks 3. Spis tablic i rycin

Tab. 1. Możliwości partycypacji w miastach w wybranych ustawach ……... 10
Tab. 2. Preferowane funkcjonalności aplikacji ……... 48
Tab. 3. Preferowane lokalizacje stacji roweru gminnego ……... 50
Tab. 4. Preferowane lokalizacje stacji ładowania samochodów elektrycznych …… 52
Ryc. 1. Ulotka promocyjna ……. 8
Ryc. 2. Jak określiłby(-aby) Pan/Pani swoje zainteresowanie: polityką krajową; sprawami miasta/gminy; sprawami w najbliższej okolicy/sąsiedztwie? …… 13
Ryc. 3. Czy mieszkańcy są zainteresowani działaniami władz? …… 14
Ryc. 4. Czy mieszkańcy mają wpływ władz? …… 14
Ryc. 5. Odsetek mieszkańców włączających się w proces podejmowania decyzji w gminie w ciągu ostatniego roku …… 15
Ryc.6. Formy włączania się w proces podejmowania decyzji w gminie w ciągu ostatniego roku …….. 15
Ryc. 7. Charakterystyki typowych osób włączających się w proces podejmowania decyzji w gminie w ciągu ostatniego roku ……. 15
Ryc. 8. Czy kiedykolwiek słyszał(-a) Pan/Pani o tym, że urząd miasta/gminy organizował jakieś konsultacje społeczne (zabiegał o opinie mieszkańców w sprawach ważnych dla lokalnej społeczności)? …… 16
Ryc. 9. Potrzeba konsultacji społecznych, bez względu na niezbędny czas ……... 16
Ryc. 10. Czy (zdaniem mieszkańców), działając wspólnie jesteśmy w stanie przyczynić się do rozwiązania problemów gminy? …….. 17
Ryc. 11. Czy (zdaniem władz), mieszkańcy chętnie włączają się w podejmowanie decyzji? ……. 17
Ryc. 12. Poczucie zaufania wobec najbliższej rodziny, sąsiadów i nieznajomych …… 18
Ryc. 13. Poczucie wpływu na sprawy państwa oraz miasta, gminy w % ……... 19
Ryc. 14. Zadowolenie z funkcjonowania demokracji w Polsce w % ……. 19
Ryc. 15. Opinie na temat życia społecznego …….. 22
Ryc.16. Poziom zaufania do władz i organizacji lokalnych ……... 26
Ryc. 17. Ocena pracy władz i organizacji lokalnych ……. 28
Ryc. 18. Przyczyny niskiej aktywności mieszkańców w procesie konsultacji społecznych z podziałem na miejsce zamieszkania respondentów …… 29
Ryc. 19. Czynniki jakości życia ze względu na miejsce zamieszkania …….. 36
Ryc. 20. Preferowane tematy konsultacji społecznych z podziałem na miejsce zamieszkania …….. 37
Ryc. 21. Preferowane sposoby informowania o konsultacjach społecznych w przyszłości ze względu na miejsce zamieszkania …… 40
Ryc. 22. Preferowane funkcjonalności aplikacji służącej komunikacji mieszkańców z władzami miasta, z podziałem na miejsce zamieszkania …….. 43

Aneks 4. Bibliografia

1. *Aktywność społeczna w organizacjach obywatelskich*, CBOS, Warszawa 2018.
2. Arnstein S. R., *A Ladder Of Citizen Participation*, "Journal of the American Planning Association", 1969, nr 35:4, s. 216-224.
3. *Decydujmy Razem*, badania przeprowadzone na próbie 1000 mieszkańców na zlecenie Instytutu Spraw Publicznych.
4. Konstytucja RP (Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.).
5. O *partycypacji Podsumowanie badań i analiz dotyczących partycypacji obywatelskiej w Polsce*, Pracownia Badań i Innowacji Społecznych „Stocznia, Warszawa, 2016.
6. *Oceny instytucji publicznych*, CBOS, Warszawa, 2017.
7. Peixoto T., Steinberg T., *Citizen Engagement. Emerging Digital Technologies. Create New Risks and Value*, The World Bank Group, Wszyngton, 2019
8. *Poczucie wpływu na sprawy publiczne*, CBOS, Warszawa 2018.
9. *Polacy o demokracji*, CBOS, Warszawa 2017.
10. *Polskie konflikty A.D. 2013*, CBOS, Warszawa 2013.
11. Regulamin konkursu Human Smart City.
12. Ustawa z dnia 9 października 2015 r, o rewitalizacji (Dz.U. z 2015 r., poz. 1777, z późń. zm.).
13. Ustawa z 15 września 2000 r. o referendum lokalnym (Dz.U. z 2000 r., Nr 88, poz. 985, z późń. zm.).
14. Ustawa z 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. z 2003r., Nr 96, poz. 873, z późń. zm.).
15. Ustawa z 25 czerwca 2010 r. o sporcie (Dz.U. z 2010 r., Nr 127, poz. 857, z późń. zm.).
16. Ustawa z 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2001 r., Nr 62, poz. 627, z późń. zm.).
17. Ustawa z 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. z 2003 r., Nr 80, poz. 717, z późń. zm.).
18. Ustawa z 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. z 2008 r., Nr 199, poz. 1227, z późń. zm.).
19. Ustawa z 6 września 2001 roku o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. 2001 Nr 112 poz. 1198 z późn. zm.).
20. Ustawa z 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz.U. z 1991 r., Nr 95, poz. 425, z późń. zm.).
21. Ustawa z 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2013 r., Nr 0, poz. 594, z późń. zm.).
22. Ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o petycjach (Dz. U. z 2014 r. poz. 1195, z późn. zm.).
23. *Zaufanie w relacjach międzyludzkich*, CBOS, Warszawa 2014.